

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

της : Γραμματείας

προς τη : Συνέλευση

αριθ. προηγ. εγγρ.: CONV 820/1/03 REV 1, 797/1/03 REV 1

Θέμα : Σχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης

Διαβιβάζεται συνημμένως στα μέλη της Συνέλευσης το διορθωμένο κείμενο του σχεδίου Συντάγματος το οποίο παρουσίασε ο Πρόεδρος της Συνέλευσης στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης στις 20 Ιουνίου 2003.

Σχέδιο

**ΣΥΝΘΗΚΗΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ**

**ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**

**ΥΠ' ΟΨΙΝ ΤΟΥ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

20 ΙΟΥΝΙΟΥ 2003

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το οποίο συνήλθε στο Λάκεν στις 14 και 15 Δεκεμβρίου 2001, διαπιστώνοντας ότι η Ένωση βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή της ύπαρξής της, συγκάλεσε την Ευρωπαϊκή Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης.

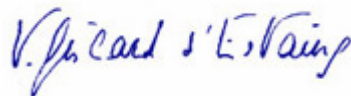
Η Συνέλευση επιφορτίσθηκε με τη διατύπωση προτάσεων επί τριών θεμάτων : πώς θα επιτευχθεί η προσέγγιση των πολιτών με το ευρωπαϊκό εγχείρημα καθώς και με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, πώς θα οργανωθεί ο πολιτικός βίος και ο ευρωπαϊκός πολιτικός χώρος σε μια διευρυμένη Ένωση, πώς θα καταστεί η Ένωση παράγοντας σταθερότητας και πρότυπο για τη νέα παγκόσμια τάξη.

Η Συνέλευση κατέληξε στις ακόλουθες απαντήσεις ως προς τα ερωτήματα που ετέθησαν στη δήλωση του Λάκεν :

- προτείνει καλύτερη κατανομή των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και των κρατών μελών,
- συνιστά τη συγχώνευση των Συνθηκών και την απονομή νομικής προσωπικότητας στην Ένωση,
- καθιερώνει απλούστευση των μέσων δράσης της Ένωσης,
- προτείνει μέτρα για περισσότερη δημοκρατία, διαφάνεια και αποτελεσματικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αναπτύσσοντας τη συμβολή των εθνικών κοινοβουλίων στη νομιμοποίηση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος, απλοποιώντας τις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων και καθιστώντας τη λειτουργία των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων διαφανέστερη και πιο κατανοητή,
- θεσπίζει τα απαραίτητα μέτρα για τη βελτίωση της δομής και την ενίσχυση του ρόλου καθενός από τα τρία Όργανα της Ένωσης, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τις συνέπειες της διεύρυνσης.

Στη δήλωση του Λάκεν ετέθη επίσης το ερώτημα μήπως η απλούστευση και η αναδιάταξη των Συνθηκών θα πρέπει να οδηγήσουν στη θέσπιση συνταγματικού κειμένου. Οι εργασίες της Συνέλευσης κατέληξαν στην εκπόνηση σχεδίου Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, κείμενο το οποίο συγκέντρωσε ευρεία συναίνεση κατά τη σύνοδο της ολομέλειας της 13ης Ιουνίου 2003.

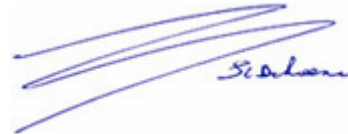
Αυτό είναι το κείμενο που έχουμε την τιμή να υποβάλουμε σήμερα, 20 Ιουνίου του 2003, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης, με την προσδοκία να αποτελέσει το θεμέλιο μελλοντικής Συνθήκης για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

Valéry Giscard d'Estaing
Πρόεδρος

Giuliano Amato
Αντιπρόεδρος

Jean-Luc Dehaene
Αντιπρόεδρος

Σχέδιο

ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Χρώμεθα γὰρ πολιτεία... καὶ ὄνομα μὲν διὰ τὸ μὴ ἔς ὀλίγους ἀλλ' ἔς πλείονας οἰκεῖν δημοκρατία κέκληται.

Θουκυδίδης Β, 37

Με τη συνείδηση ότι η ευρωπαϊκή ήπειρος είναι φορέας πολιτισμού ότι οι κάτοικοί της, εγκαθιστάμενοι κατά διαδοχικά κύματα από τις απαρχές της ανθρωπότητας, ανέπτυξαν σταδιακά τις αξίες στις οποίες ερείδεται ο ανθρωπισμός : την ισότητα των ανθρώπινων όντων, την ελευθερία, το σεβασμό του Λόγου,

Εμπνεόμενοι από την πολιτιστική, τη θρησκευτική και την ανθρωπιστική κληρονομιά της Ευρώπης, οι αξίες της οποίας, που εξακολουθούν να αποτελούν ζωντανή πραγματικότητα, έχουν θεμελιώσει στη ζωή της κοινωνίας την αντίληψή της για τον κεντρικό ρόλο του ανθρώπου και των απαράβατων και αναφαίρετων δικαιωμάτων του καθώς και το σεβασμό του δικαίου,

Πεπεισμένοι ότι η ενοποιημένη πλέον Ευρώπη προτίθεται να ακολουθήσει αυτή την πορεία πολιτισμού, προόδου και ευημερίας, για το καλό όλων των κατοίκων της, ακόμη και των πλέον ευάλωτων και των πλέον αδυνάτων· ότι επιθυμεί να παραμείνει ήπειρος ανοικτή στην πολιτιστική ανάπτυξη, στη γνώση και στην κοινωνική πρόοδο, καθώς και να εμβαθύνει το δημοκρατικό χαρακτήρα και τη διαφάνεια του δημόσιου βίου της, και να εργασθεί για την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη ανά την υφήλιο,

Πεπεισμένοι ότι οι λαοί της Ευρώπης, παραμένοντας ο καθένας υπερήφανος για την ταυτότητά του και για την εθνική του ιστορία, είναι ωστόσο αποφασισμένοι να υπερβούν τις παλαιές τους διχόνοιες και, όλο και πιο στενά ενωμένοι, να σφυρηλατήσουν το κοινό τους πεπρωμένο,

Βέβαιοι ότι η Ευρώπη, «ενωμένη στην πολυμορφία της», τους προσφέρει τις καλύτερες δυνατότητες να συνεχίσουν, με σεβασμό των δικαιωμάτων του κάθε ανθρώπου και με συνείδηση των ευθυνών τους έναντι των μελλοντικών γενεών και της Γης, τη μεγάλη περιπέτεια η οποία την καθιστά προνομιακό πεδίο της ανθρώπινης ελπίδας,

Ευγνώμονες στα μέλη της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το ότι εκπόνησαν το παρόν Σύνταγμα, εξ ονόματος των πολιτών και των κρατών της Ευρώπης,

[Τα οποία, μετά την ανταλλαγή των πληρεξουσίων εγγράφων τους που βρέθηκαν εντάξει, συμφώνησαν τις ακόλουθες διατάξεις :]

ΜΕΡΟΣ Ι

ΤΙΤΛΟΣ Ι : ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο 1 : Ίδρυση της Ένωσης

1. Με βάση τη βούληση των πολιτών και των κρατών της Ευρώπης να οικοδομήσουν το κοινό τους μέλλον, το παρόν Σύνταγμα ιδρύει την Ευρωπαϊκή Ένωση, στην οποία τα κράτη μέλη αναθέτουν αρμοδιότητες για την επίτευξη των κοινών τους στόχων. Η Ένωση συντονίζει τις πολιτικές των κρατών μελών που στοχεύουν στην επίτευξη των στόχων αυτών και ασκεί σε κοινοτική βάση τις αρμοδιότητες που της μεταβιβάζουν.
2. Η Ένωση είναι ανοικτή σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη που σέβονται τις αξίες της και δεσμεύονται να τις προάγουν από κοινού.

Άρθρο 2 : Οι αξίες της Ένωσης

Η Ένωση βασίζεται στις αξίες της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη, σε μια κοινωνία πλουραλισμού, ανοχής, δικαιοσύνης, αλληλεγγύης και απαγόρευσης των διακρίσεων.

Άρθρο 3 : Οι στόχοι της Ένωσης

1. Σκοπός της Ένωσης είναι η προαγωγή της ειρήνης, των αξιών της και της ευημερίας των λαών της.
2. Η Ένωση παρέχει στους πολίτες της έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης χωρίς εσωτερικά σύνορα και μια ενιαία αγορά όπου ο ανταγωνισμός είναι ελεύθερος και ανόθευτος.
3. Η Ένωση εργάζεται για μια Ευρώπη βιώσιμης ανάπτυξης βασισμένης σε ισόρροπη οικονομική μεγέθυνση, σε μια άκρως ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνικό πρόοδο, σε υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος, και στην προαγωγή της επιστημονικής και τεχνολογικής προόδου.

Η Ένωση καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί την κοινωνική δικαιοσύνη και προστασία, την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, την αλληλεγγύη μεταξύ γενεών και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού.

Η Ένωση προωθεί την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών.

Η Ένωση σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής και γλωσσικής της πολυμορφίας και μεριμνά για την προστασία και ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.

4. Στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο, η Ένωση επιβεβαιώνει και προωθεί τις αξίες της και τα συμφέροντά της. Συμβάλλει στην ειρήνη, στην ασφάλεια, στη βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη, στην αλληλεγγύη και στον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ λαών, στο ελεύθερο και δίκαιο εμπόριο, στην εξάλειψη της φτώχειας και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιδίως των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και στην αυστηρή τήρηση και ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου και ιδίως στο σεβασμό των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.
5. Οι στόχοι αυτοί επιδιώκονται με κατάλληλα μέσα, ανάλογα με τις αρμοδιότητες που ανατίθενται στην Ένωση με το παρόν Σύνταγμα.

Άρθρο 4 : Οι θεμελιώδεις ελευθερίες και η απαγόρευση των διακρίσεων

1. Η Ένωση εξασφαλίζει στο εσωτερικό της την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, εμπορευμάτων, υπηρεσιών και κεφαλαίων, και την ελευθερία εγκατάστασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Συντάγματος.
2. Εντός του πεδίου ισχύος του παρόντος Συντάγματος, και με την επιφύλαξη ειδικών διατάξεών του, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας.

Άρθρο 5 : Σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών

1. Η Ένωση σέβεται την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της, που είναι συμφυής με τη βασική πολιτική και συνταγματική δομή τους, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση. Σέβεται τις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους, ιδίως δε εκείνες που αποβλέπουν στην εξασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την προστασία της εσωτερικής ασφάλειας.
2. Δυνάμει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, η Ένωση και τα κράτη μέλη εκπληρώνουν τα εκ του Συντάγματος καθήκοντα σε βάση αμοιβαίου σεβασμού και αμοιβαίας συνεργασίας.

Τα κράτη μέλη διευκολύνουν την Ένωση στην εκπλήρωση της αποστολής της και απέχουν από τη λήψη οιασδήποτε μέτρου ικανού να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των σκοπών που εξαγγέλλονται στο Σύνταγμα.

Άρθρο 6 : Νομική προσωπικότητα

Η Ένωση διαθέτει νομική προσωπικότητα.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΙ : ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο 7 : Θεμελιώδη δικαιώματα

1. Η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που θεσπίζονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που αποτελεί το Μέρος ΙΙ του παρόντος Συντάγματος.
2. Η Ένωση επιδιώκει την προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Η προσχώρηση σε αυτή τη Σύμβαση δεν μεταβάλλει τις αρμοδιότητες της Ένωσης όπως ορίζονται στο παρόν Σύνταγμα.
3. Τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.

Άρθρο 8 : Η ιθαγένεια της Ένωσης

1. Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει υπηκοότητα κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης προστίθεται στην εθνική ιθαγένεια και δεν την αντικαθιστά.
2. Οι πολίτες της Ένωσης έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στο παρόν Σύνταγμα. Έχουν :
  - το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών,
  - το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου καθώς και στις δημοτικές εκλογές στο κράτος μέλος της κατοικίας τους, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους,

- το δικαίωμα να απολαύουν στο έδαφος τρίτης χώρας, στην οποία δεν αντιπροσωπεύεται το κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοοι, της διπλωματικής και προξενικής προστασίας κάθε κράτους μέλους, υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν και έναντι των υπηκόων του κράτους αυτού,
  - το δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το δικαίωμα να απευθύνονται στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, καθώς και το δικαίωμα να απευθύνονται εγγράφως στα θεσμικά και στα συμβουλευτικά όργανα της Ένωσης σε μία από τις γλώσσες του Συντάγματος και να λαμβάνουν απάντηση στην ίδια γλώσσα.
3. Τα δικαιώματα αυτά ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που ορίζονται από το παρόν Σύνταγμα και από τις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή του.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΙΙ : ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο 9 : Θεμελιώδεις αρχές

1. Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της ανάθεσης των αρμοδιοτήτων. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.
2. Δυνάμει της αρχής της ανάθεσης των αρμοδιοτήτων, η Ένωση ενεργεί εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της αναθέτουν τα κράτη μέλη στο Σύνταγμα για την επίτευξη των στόχων τους οποίους αυτό ορίζει. Κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν ανατίθεται στην Ένωση στο πλαίσιο του Συντάγματος ανήκει στα κράτη μέλη.
3. Δυνάμει της αρχής της επικουρικότητας, στους τομείς οι οποίοι δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο εφόσον και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μπορούν όμως, λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης.

Τα Όργανα της Ένωσης εφαρμόζουν την αρχή της επικουρικότητας σύμφωνα με το Πρωτόκολλο για την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και αναλογικότητας το οποίο προσαρτάται στο Σύνταγμα. Τα εθνικά κοινοβούλια μεριμνούν για την τήρηση της αρχής αυτής σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο εν λόγω Πρωτόκολλο διαδικασία.

4. Δυνάμει της αρχής της αναλογικότητας, το περιεχόμενο και η μορφή της δράσης της Ένωσης δεν υπερβαίνουν τα απαιτούμενα για την επίτευξη των στόχων του Συντάγματος.

Τα Όργανα εφαρμόζουν την αρχή της αναλογικότητας σύμφωνα με το αναφερόμενο στην παράγραφο 3 Πρωτόκολλο.

Άρθρο 10 : Το δίκαιο της Ένωσης

1. Το Σύνταγμα και οι κανόνες δικαίου που θεσπίζονται από τα Όργανα της Ένωσης στο πλαίσιο της άσκησης των αρμοδιοτήτων που της ανατίθενται υπερέχουν έναντι του δικαίου των κρατών μελών.
2. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο ικανό να εξασφαλίσει την εκτέλεση των υποχρεώσεων οι οποίες απορρέουν από το Σύνταγμα ή προκύπτουν από πράξεις των Οργάνων της Ένωσης.

Άρθρο 11 : Κατηγορίες αρμοδιοτήτων

1. Όταν το Σύνταγμα αναθέτει στην Ένωση αποκλειστική αρμοδιότητα σε συγκεκριμένο τομέα, μόνον αυτή δύναται να νομοθετεί και να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις, ενώ τα ίδια τα κράτη μέλη δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα εκτός εάν εξουσιοδοτηθούν προς τούτο από την Ένωση ή εκτός εάν πρόκειται για την εφαρμογή πράξεων που έχουν θεσπισθεί από την Ένωση.

2. Όταν το Σύνταγμα αναθέτει στην Ένωση συντρέχουσα αρμοδιότητα με αυτή των κρατών μελών σε συγκεκριμένο τομέα, η Ένωση και τα κράτη μέλη έχουν την εξουσία να νομοθετούν και να εκδίδουν νομικά δεσμευτικές πράξεις σε αυτόν τον τομέα. Τα κράτη μέλη ασκούν τις αρμοδιότητές τους στο βαθμό που η Ένωση δεν έχει ασκήσει τη δική της ή αποφάσισε να παύσει να την ασκεί.
3. Η Ένωση έχει αρμοδιότητα να προωθεί και να εξασφαλίζει το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών.
4. Η Ένωση έχει αρμοδιότητα να καθορίζει και να θέτει σε εφαρμογή κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένου του προοδευτικού καθορισμού κοινής αμυντικής πολιτικής.
5. Η Ένωση, σε ορισμένους τομείς και υπό τους όρους που προβλέπει το Σύνταγμα, είναι αρμόδια να διεξάγει δράσεις για την υποστήριξη, το συντονισμό ή τη συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών, χωρίς ωστόσο να αντικαθιστά την αρμοδιότητά τους σε αυτούς τους τομείς.
6. Η έκταση και οι διαδικασίες άσκησης των αρμοδιοτήτων της Ένωσης καθορίζονται από τις ειδικές για κάθε τομέα διατάξεις οι οποίες προβλέπονται στο Μέρος III.

Άρθρο 12 : Οι αποκλειστικές αρμοδιότητες

1. Η Ένωση διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα να θεσπίζει τους αναγκαίους για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς κανόνες ανταγωνισμού, καθώς και στους ακόλουθους τομείς :

νομισματική πολιτική, για τα κράτη μέλη που έχουν υιοθετήσει το ευρώ,

κοινή εμπορική πολιτική,

τελωνειακή ένωση,

διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής.

2. Η Ένωση διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα για τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας όταν η σύναψη αυτή προβλέπεται σε νομοθετική πράξη της Ένωσης, είναι απαραίτητη για να μπορέσει η Ένωση να ασκήσει την αρμοδιότητά της σε εσωτερικό επίπεδο, ή θίγει εσωτερική πράξη της Ένωσης.

Άρθρο 13 : Οι τομείς συντρέχουσας αρμοδιότητας

1. Η Ένωση διαθέτει συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη όταν το Σύνταγμα της αναθέτει αρμοδιότητα μη εμπίπτουσα στους τομείς των άρθρων 12 και 16.
2. Οι μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών συντρέχουσες αρμοδιότητες εφαρμόζονται στους ακόλουθους βασικούς τομείς :

εσωτερική αγορά,

χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης,

γεωργία και αλιεία, με εξαίρεση τη διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας,

μεταφορές και διευρωπαϊκά δίκτυα,

ενέργεια,

κοινωνική πολιτική, για τις πτυχές που καθορίζονται στο Μέρος III,

οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή,

περιβάλλον,

προστασία των καταναλωτών,

κοινές προκλήσεις για την ασφάλεια στον τομέα της δημόσιας υγείας.

3. Στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και του διαστήματος, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να εκτελεί δράσεις, κυρίως όσον αφορά τον καθορισμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων, χωρίς η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής να έχει ως αποτέλεσμα την απαγόρευση της άσκησης των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών.

4. Στους τομείς της αναπτυξιακής συνεργασίας και της ανθρωπιστικής βοήθειας, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις και να ασκεί κοινή πολιτική, χωρίς η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής να έχει ως αποτέλεσμα την απαγόρευση της άσκησης των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών.

Άρθρο 14 : Συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης

1. Η Ένωση θεσπίζει μέτρα προκειμένου να εξασφαλίσει το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, ιδίως με τον καθορισμό των γενικών προσανατολισμών των πολιτικών αυτών. Τα κράτη μέλη συντονίζουν τις οικονομικές τους πολιτικές στο πλαίσιο της Ένωσης.
2. Ειδικές διατάξεις ισχύουν στα κράτη μέλη που έχουν υιοθετήσει το ευρώ.
3. Η Ένωση θεσπίζει μέτρα προκειμένου να εξασφαλίζει το συντονισμό των πολιτικών των κρατών μελών στον τομέα της απασχόλησης, ιδίως με τον καθορισμό των κατευθυντήριων γραμμών των πολιτικών αυτών.
4. Η Ένωση μπορεί να εγκρίνει πρωτοβουλίες προκειμένου να εξασφαλίζει το συντονισμό των κοινωνικών πολιτικών των κρατών μελών.

Άρθρο 15 : Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας

1. Η αρμοδιότητα της Ένωσης στο πεδίο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας καλύπτει όλους τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και το σύνολο των θεμάτων που αφορούν την ασφάλεια της Ένωσης, καθώς επίσης τον προοδευτικό καθορισμό κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε κοινή άμυνα.
2. Τα κράτη μέλη υποστηρίζουν ενεργά και ανεπιφύλακτα την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ένωσης με πνεύμα αμοιβαίας πίστης και αλληλεγγύης και τηρούν τις πράξεις που θεσπίζει η Ένωση σε αυτόν τον τομέα. Απέχουν από οιαδήποτε ενέργεια αντιβαίνει στα συμφέροντα της Ένωσης ή ενδέχεται να βλάψει την αποτελεσματικότητά της.

Άρθρο 16 : Οι τομείς υποστηρικτικής, συντονιστικής ή συμπληρωματικής δράσης

1. Η Ένωση μπορεί να εκτελεί δράσεις υποστήριξης, συντονισμού ή συμπλήρωσης.
2. Οι τομείς υποστηρικτικής, συντονιστικής ή συμπληρωματικής δράσης είναι, στην ευρωπαϊκή τους διάσταση :
η βιομηχανία
η προστασία και η βελτίωση της ανθρώπινης υγείας
η παιδεία, η επαγγελματική κατάρτιση, η νεολαία και ο αθλητισμός
ο πολιτισμός
η πολιτική προστασία
3. Οι νομικά δεσμευτικές πράξεις που θεσπίζονται από την Ένωση βάσει των ειδικών για τους τομείς αυτούς διατάξεων του Μέρους III δεν μπορούν να περιλαμβάνουν εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών.

Άρθρο 17 : Ρήτρα ευελιξίας

1. Εάν μια δράση της Ένωσης φαίνεται απαραίτητη στο πλαίσιο των καθοριζόμενων στο Μέρος III πολιτικών για την επίτευξη ενός από τους στόχους που καθορίζονται στο Σύνταγμα, χωρίς να έχουν προβλεφθεί στο Σύνταγμα οι εξουσίες δράσης που απαιτούνται για το σκοπό αυτό, το Συμβούλιο των Υπουργών, αποφασίζοντας ομόφωνα μετά από πρόταση της Επιτροπής και κατόπιν έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα.
2. Η Επιτροπή, στο πλαίσιο της διαδικασίας ελέγχου της αρχής της επικουρικότητας που αναφέρεται στο άρθρο 9, παράγραφος 3, εφιστά την προσοχή των εθνικών κοινοβουλίων των κρατών μελών στις προτάσεις που βασίζονται στο παρόν άρθρο.
3. Οι διατάξεις που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος άρθρου δεν μπορούν να περιλαμβάνουν εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών στις περιπτώσεις στις οποίες το Σύνταγμα αποκλείει την εναρμόνιση αυτή.

ΤΙΤΛΟΣ IV : ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Κεφάλαιο I – Θεσμικό πλαίσιο

Άρθρο 18 : Τα Όργανα της Ένωσης

1. Η Ένωση διαθέτει ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο που αποσκοπεί :

στην επιδίωξη των στόχων της Ένωσης,

στην προώθηση των αξιών της,

στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων της Ένωσης, των πολιτών της και των κρατών μελών της,

και εξασφαλίζει τη συνοχή, την αποτελεσματικότητα και τη συνέχεια των πολιτικών και των δράσεων τις οποίες εφαρμόζει η Ένωση προς επίτευξη των στόχων της.

2. Το θεσμικό αυτό πλαίσιο περιλαμβάνει :

το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,

το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο,

το Συμβούλιο των Υπουργών,

την Ευρωπαϊκή Επιτροπή,

το Δικαστήριο.

3. Κάθε όργανο δρα εντός των ορίων των εξουσιών που του ανατίθενται από το Σύνταγμα σύμφωνα με τις διαδικασίες και υπό τους όρους τους οποίους αυτό προβλέπει. Τα Όργανα συνεργάζονται μεταξύ τους καλή τη πίστει.

Άρθρο 19 : Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ασκεί από κοινού με το Συμβούλιο των Υπουργών νομοθετικά και δημοσιονομικά καθήκοντα, ασκεί δε και καθήκοντα πολιτικού ελέγχου και συμβουλευτικά καθήκοντα σύμφωνα με τους όρους που ορίζονται από το Σύνταγμα. Εκλέγει τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

2. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκλέγεται από τους Ευρωπαίους πολίτες με άμεση και καθολική ψηφοφορία κατά τη διάρκεια ελεύθερων και μυστικών εκλογών για θητεία πέντε ετών. Ο αριθμός των μελών του δεν υπερβαίνει τους 736. Η εκπροσώπηση των Ευρωπαίων πολιτών ακολουθεί φθινόντως αναλογικό σύστημα, με ελάχιστο όριο τεσσάρων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ανά κράτος μέλος.

Εγκαίρως πριν από τις εκλογές του 2009 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εν ανάγκη δε και ενόψει μεταγενέστερων εκλογών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκδίδει, μετά από πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και με την έγκρισή του, ομόφωνη απόφαση για τον καθορισμό της σύνθεσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τηρώντας τις προαναφερόμενες αρχές.

3. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκλέγει τον Πρόεδρο και το Προεδρείο του μεταξύ των μελών του.

Άρθρο 20 : Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παρέχει στην Ένωση την αναγκαία για την ανάπτυξή της ώθηση και καθορίζει τους γενικούς πολιτικούς προσανατολισμούς και προτεραιότητές της. Δεν ασκεί νομοθετική αρμοδιότητα.
2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους Αρχηγούς Κράτους ή Κυβερνήσεως των κρατών μελών, καθώς και από τον Πρόεδρό του και τον Πρόεδρο της Επιτροπής. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης συμμετέχει στις εργασίες του.
3. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέρχεται ανά τρίμηνο, συγκαλούμενο από τον Πρόεδρό του. Όταν το απαιτεί η ημερήσια διάταξη, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δύνανται να συμφωνήσουν ότι θα επικουρούνται από έναν Υπουργό, ο δε Πρόεδρος της Επιτροπής θα επικουρείται από έναν Ευρωπαίο Επίτροπο. Όταν το απαιτεί η κατάσταση, ο Πρόεδρος συγκαλεί έκτακτη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.
4. Εκτός των περιπτώσεων για τις οποίες το Σύνταγμα ορίζει άλλως, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει με συναίνεση.

Άρθρο 21 : Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

1. Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία για θητεία δύομισι ετών, άπαξ ανανεώσιμη. Σε περίπτωση σοβαρού κωλύματος ή παραπτώματος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί να τερματίσει τη θητεία του Προέδρου του με την ίδια διαδικασία.
2. Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου :
προεδρεύει και διευθύνει τις εργασίες του,
εξασφαλίζει την προετοιμασία και τη συνέχειά τους σε συνεργασία με τον Πρόεδρο της Επιτροπής, και με βάση τις εργασίες του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων,
εργάζεται για τη διευκόλυνση της συνοχής και της συναίνεσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,
παρουσιάζει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκθεση μετά από καθεμία από τις συνόδους του.

Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ασκεί υπό αυτή την ιδιότητά του και στο επίπεδό του την εξωτερική εκπροσώπηση της Ένωσης σε τομείς απόμεινους της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης.
3. Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δεν μπορεί να ασκεί εθνικό αξίωμα.

Άρθρο 22 : Το Συμβούλιο των Υπουργών

1. Το Συμβούλιο των Υπουργών ασκεί, από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, νομοθετικά και δημοσιονομικά καθήκοντα, ασκεί δε και καθήκοντα χάραξης πολιτικών και συντονισμού υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει το Σύνταγμα.
2. Το Συμβούλιο των Υπουργών απαρτίζεται από έναν αντιπρόσωπο οριζόμενο από κάθε κράτος μέλος σε υπουργικό επίπεδο για καθεμία από τις συνθέσεις του. Ο αντιπρόσωπος αυτός είναι ο μόνος που έχει εξουσιοδοτηθεί να δεσμεύει το κράτος μέλος το οποίο εκπροσωπεί και να ασκεί το δικαίωμα ψήφου.
3. Πλην των περιπτώσεων για τις οποίες το Σύνταγμα ορίζει άλλως, το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία.

Άρθρο 23 : Οι συνθέσεις του Συμβουλίου των Υπουργών

1. Το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Νομοθετικού Έργου εξασφαλίζει τη συνοχή των εργασιών του Συμβουλίου των Υπουργών.

Όταν ενεργεί υπό την ιδιότητα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, προετοιμάζει τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και εξασφαλίζει τη συνέχειά τους από κοινού με την Επιτροπή.

Όταν ενεργεί υπό τη νομοθετική του ιδιότητα, το Συμβούλιο των Υπουργών συσκέπτεται και αποφαινεται από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επί των ευρωπαϊκών νόμων και των ευρωπαϊκών νόμων-πλασίων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Συντάγματος. Στην περίπτωση αυτή, η εκπροσώπηση κάθε κράτους μέλους περιλαμβάνει έναν ή δύο άλλους αντιπροσώπους υπουργικού επιπέδου με αρμοδιότητες ανάλογες με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης του Συμβουλίου των Υπουργών.

2. Το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων καταρτίζει τις εξωτερικές πολιτικές της Ένωσης σύμφωνα με τις γενικές στρατηγικές που καθορίζει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και εξασφαλίζει τη συνοχή της δράσης της. Προεδρεύεται από τον Υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης.
3. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεσπίζει ευρωπαϊκή απόφαση με την οποία καθορίζονται οι άλλες συνθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να συνεδριάζει το Συμβούλιο των Υπουργών.
4. Η προεδρία των συνθέσεων του Συμβουλίου των Υπουργών, πλην της σύνθεσης των Εξωτερικών Υποθέσεων, ασκείται από αντιπροσώπους των κρατών μελών εντός του Συμβουλίου των Υπουργών, βάσει συστήματος ισότιμης εναλλαγής, για διάρκεια ενός έτους τουλάχιστον. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεσπίζει ευρωπαϊκή απόφαση με την οποία καθορίζονται οι κανόνες της εναλλαγής αυτής, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτικές και γεωγραφικές ισορροπίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την πολυμορφία των κρατών μελών.

Άρθρο 24 : Η ειδική πλειοψηφία

1. Οσάκις το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζουν με ειδική πλειοψηφία, η εν λόγω πλειοψηφία ορίζεται ως η πλειοψηφία των κρατών μελών, τα οποία αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον τα τρία πέμπτα του πληθυσμού της Ένωσης.
2. Όταν το Σύνταγμα δεν απαιτεί να αποφασίζει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο των Υπουργών κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής, ή όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο των Υπουργών δεν αποφασίζει κατόπιν πρωτοβουλίας του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης, η απαιτούμενη ειδική πλειοψηφία συνίσταται στα δύο τρίτα των κρατών μελών, τα οποία αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον τα τρία πέμπτα του πληθυσμού.
3. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 αρχίζουν να εφαρμόζονται την 1η Νοεμβρίου 2009, μετά τη διεξαγωγή εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19.
4. Όταν, το Σύνταγμα προβλέπει στο Μέρος III ότι ευρωπαϊκοί νόμοι και ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια εκδίδονται από το Συμβούλιο των Υπουργών σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί να λαμβάνει, με δική του πρωτοβουλία και ομόφωνα, κατόπιν ελάχιστης περιόδου εξέτασης έξι μηνών, απόφαση για την έκδοση αυτών των νόμων ή νόμων-πλαισίων σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και αφού ενημερώσει τα εθνικά κοινοβούλια.

Στις περιπτώσεις όπου το Σύνταγμα προβλέπει στο Μέρος III ότι το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει ομόφωνα σε συγκεκριμένο τομέα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει, με δική του πρωτοβουλία και ομόφωνα, ευρωπαϊκή απόφαση που επιτρέπει στο Συμβούλιο των Υπουργών να αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία στον τομέα αυτόν. Κάθε πρωτοβουλία που αναλαμβάνεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο βάσει του παρόντος εδαφίου διαβιβάζεται στα εθνικά κοινοβούλια τουλάχιστον τέσσερις μήνες πριν από τη λήψη απόφασης.

5. Στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο Πρόεδρος του και ο Πρόεδρος της Επιτροπής δεν συμμετέχουν στην ψηφοφορία.

Άρθρο 25 : Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προάγει το κοινό ευρωπαϊκό συμφέρον και αναλαμβάνει, προς τούτο, τις κατάλληλες πρωτοβουλίες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μεριμνά για την εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος καθώς και των διατάξεων που θεσπίζονται από τα Όργανα δυνάμει αυτού. Επιβλέπει την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης υπό τον έλεγχο του Δικαστηρίου. Εκτελεί τον προϋπολογισμό και διαχειρίζεται τα προγράμματα. Ασκεί συντονιστικά, εκτελεστικά και διαχειριστικά καθήκοντα υπό τους όρους που ορίζει το Σύνταγμα. Εξασφαλίζει την εξωτερική εκπροσώπηση της Ένωσης, πλην της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας και άλλων περιπτώσεων που προβλέπονται στο Σύνταγμα. Προτείνει τον ετήσιο και πολυετή προγραμματισμό της Ένωσης με στόχο την επίτευξη διοργανικών συμφωνιών.
2. Εκτός των περιπτώσεων για τις οποίες το Σύνταγμα ορίζει άλλως, οι νομοθετικές πράξεις της Ένωσης μπορούν να εκδίδονται μόνο βάσει προτάσεως της Επιτροπής. Οι άλλες πράξεις εκδίδονται βάσει προτάσεως της Επιτροπής εφόσον αυτό προβλέπεται στο Σύνταγμα.

3. Η Επιτροπή αποτελεί Σώμα απαρτιζόμενο από έναν Πρόεδρο, τον Υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης/Αντιπρόεδρο, και 13 Ευρωπαίους Επιτρόπους που επιλέγονται βάσει συστήματος ισότιμης εναλλαγής μεταξύ των κρατών μελών. Το σύστημα αυτό θεσπίζεται με ευρωπαϊκή απόφαση που εκδίδεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο βάσει των ακόλουθων αρχών :

- α) τα κράτη μέλη αντιμετωπίζονται με απόλυτη ισοτιμία όσον αφορά τον καθορισμό της σειράς διορισμού των υπηκόων τους στο Σώμα και τη διάρκεια της θητείας τους σε αυτό· κατά συνέπεια, η απόκλιση μεταξύ του συνολικού αριθμού των αξιωμάτων που κατέχουν οι υπήκοοι δύο δεδομένων κρατών μελών δεν δύναται ποτέ να υπερβαίνει την μονάδα,
- β) υπό την επιφύλαξη του σημείου α), κάθε διαδοχικό Σώμα συγκροτείται κατά τρόπο ώστε να αντικατοπτρίζει με ικανοποιητικό τρόπο το δημογραφικό και γεωγραφικό φάσμα του συνόλου των κρατών μελών της Ένωσης.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής διορίζει Επιτρόπους χωρίς δικαίωμα ψήφου, οι οποίοι επιλέγονται βάσει των ίδιων κριτηρίων που ισχύουν για τα μέλη του Σώματος και προέρχονται από όλα τα άλλα κράτη μέλη.

Οι διατάξεις αυτές αρχίζουν να εφαρμόζονται την 1η Νοεμβρίου 2009.

4. Η Επιτροπή ασκεί τις αρμοδιότητές της με πλήρη ανεξαρτησία. Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, οι Ευρωπαίοι Επίτροποι και οι Επίτροποι δεν επιζητούν ούτε δέχονται υποδείξεις από κυβερνήσεις ή άλλους οργανισμούς.

5. Η Επιτροπή, ως Σώμα, είναι υπόλογη ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής είναι υπόλογος έναντι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τις δραστηριότητες των Επιτρόπων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μπορεί να εγκρίνει πρόταση μομφής κατά της Επιτροπής, σύμφωνα με τις διαδικασίες του άρθρου III-238. Εάν η πρόταση αυτή γίνει δεκτή, οι Ευρωπαίοι Επίτροποι και οι Επίτροποι οφείλουν να παραιτηθούν συλλογικά από τα καθήκοντά τους. Η Επιτροπή εξακολουθεί όμως να διεκπεραιώνει τις τρέχουσες υποθέσεις μέχρις ότου διοριστεί νέο Σώμα Επιτρόπων.

Άρθρο 26 : Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

1. Βάσει των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και μετά από κατάλληλες διαβουλεύσεις, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έναν υποψήφιο για το αξίωμα του Προέδρου της Επιτροπής. Ο υποψήφιος αυτός εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με την πλειοψηφία των μελών που το απαρτίζουν. Εάν ο υποψήφιος δεν συγκεντρώσει την πλειοψηφία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προτείνει εντός μηνός νέον υποψήφιο στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με τη διαδικασία που ακολούθησε την προηγούμενη φορά.

2. Κάθε κράτος μέλος σύμφωνα με το σύστημα εναλλαγής καταρτίζει κατάλογο τριών προσώπων, στον οποίον αντιπροσωπεύονται και τα δύο φύλα, τα οποία κρίνει ότι διαθέτουν τα προσόντα για να ασκήσουν τα καθήκοντα του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου. Επιλέγοντας ένα πρόσωπο από κάθε προτεινόμενο κατάλογο, ο εκλεγμένος Πρόεδρος ορίζει τους δεκατρείς Ευρωπαίους Επιτρόπους με κριτήριο την επαγγελματική τους επάρκεια, την προσήλωσή τους στην ευρωπαϊκή ιδέα και την αδιαμφισβήτητη ανεξαρτησία τους. Ο Πρόεδρος και τα πρόσωπα που ορίζονται για να γίνουν μέλη του Σώματος, συμπεριλαμβανομένου του μελλοντικού Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης, καθώς και των προσώπων που διορίζονται ως Επίτροποι χωρίς δικαίωμα ψήφου, υπόκεινται, συλλογικά, σε ψήφο έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η θητεία της Επιτροπής είναι πενταετής.

3. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής :
καθορίζει τους προσανατολισμούς στο πλαίσιο των οποίων η Επιτροπή ασκεί τα καθήκοντά της,
αποφασίζει σχετικά με την εσωτερική της οργάνωση προκειμένου να διασφαλίζονται η συνοχή, η αποτελεσματικότητα και η συλλογικότητα της δράσης της,
διορίζει Αντιπροέδρους μεταξύ των μελών του Σώματος.

Κάθε Ευρωπαίος Επίτροπος ή Επίτροπος υποβάλλει παραίτηση, εφόσον του το ζητήσει ο Πρόεδρος.

Άρθρο 27 : Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης

1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία και με τη συμφωνία του Προέδρου της Επιτροπής, διορίζει τον Υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης. Ο Υπουργός Εξωτερικών ασκεί την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δύναται να τον απαλλάξει από τα καθήκοντά του με την ίδια διαδικασία.
2. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης συμβάλλει με τις προτάσεις του στην εκπόνηση της κοινής εξωτερικής πολιτικής, την οποία και εκτελεί ως εντολοδόχος του Συμβουλίου των Υπουργών. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης ενεργεί κατά τον ίδιο τρόπο και για την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας.
3. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης κατέχει θέση Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι δε αρμόδιος, στο πλαίσιο της, για τις εξωτερικές σχέσεις και το συντονισμό των άλλων πτυχών της εξωτερικής δράσης της Ένωσης. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του στο πλαίσιο της Επιτροπής, και μόνον για αυτές τις αρμοδιότητες, ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης υπόκειται στις διαδικασίες που διέπουν τη λειτουργία της Επιτροπής.

Άρθρο 28 : Το Δικαστήριο

1. Το Δικαστήριο περιλαμβάνει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το Τακτικό Δικαστήριο και ειδικά δικαστήρια. Το Δικαστήριο εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή του Συντάγματος.

Τα κράτη μέλη καθορίζουν τα μέσα έννομης προστασίας που απαιτούνται για να διασφαλίζεται δραστική δικαστική προστασία στον τομέα του δικαίου της Ένωσης.

2. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο απαρτίζεται από ένα δικαστή ανά κράτος μέλος και επικουρείται από γενικούς εισαγγελείς.

Το Τακτικό Δικαστήριο απαρτίζεται από έναν τουλάχιστον δικαστή ανά κράτος μέλος : ο αριθμός των δικαστών καθορίζεται από τον Οργανισμό του Δικαστηρίου.

Οι δικαστές και οι γενικοί εισαγγελείς του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και οι δικαστές του Τακτικού Δικαστηρίου επιλέγονται μεταξύ προσωπικοτήτων με αδιαμφισβήτητη ανεξαρτησία που πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις των άρθρων III-256 και III-257, διορίζονται δε με κοινή συμφωνία από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών για εξαετή θητεία ανανεώσιμη.

3. Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται :

για τις προσφυγές που ασκούνται από κράτη μέλη, Όργανα ή φυσικά ή νομικά πρόσωπα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μέρους III,

προδικαστικώς, κατόπιν αιτήματος εθνικών δικαστηρίων, σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή σχετικά με την ισχύ πράξεων που έχουν εκδοθεί από τα Όργανα,

σε άλλες περιπτώσεις που προβλέπονται από το Σύνταγμα.

Κεφάλαιο II - Λοιπά Όργανα και Οργανισμοί

Άρθρο 29 : Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

1. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες αποτελούν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών που έχουν υιοθετήσει το νόμισμα της Ένωσης, το ευρώ, ασκούν τη νομισματική πολιτική της Ένωσης.
2. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών διευθύνεται από τα όργανα λήψεως αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Ο κύριος στόχος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Με την επιφύλαξη του στόχου της σταθερότητας των τιμών, υποστηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές που εφαρμόζονται στην Ένωση για να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων της Ένωσης. Ασκεί και όλα τα άλλα καθήκοντα κεντρικής τράπεζας, δυνάμει των διατάξεων του Μέρους III και των καταστατικών του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.
3. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι Όργανο με νομική προσωπικότητα. Έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει την έκδοση του ευρώ. Κατά την άσκηση των εξουσιών της και στα οικονομικά της, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι ανεξάρτητη. Τα Όργανα και οι οργανισμοί της Ένωσης καθώς και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών δεσμεύονται να τηρούν την αρχή αυτήν.
4. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θεσπίζει τα μέτρα που απαιτούνται για την εκτέλεση των καθηκόντων της σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων III-74 έως III-81 και σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται στα καταστατικά του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Σύμφωνα με τις ίδιες διατάξεις, τα κράτη μέλη που δεν έχουν υιοθετήσει το ευρώ, καθώς και οι κεντρικές τους τράπεζες, διατηρούν τις αρμοδιότητές τους στο νομισματικό τομέα.
5. Στους τομείς που εμπíπτουν στην αρμοδιότητά της, ζητείται η γνώμη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για κάθε σχέδιο πράξης της Ένωσης, καθώς και για κάθε σχέδιο εθνικής νομοθετικής διάταξης. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα μπορεί επίσης να υποβάλλει γνώμες.

6. Τα όργανα λήψεως αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, η σύνθεσή τους και οι μέθοδοι λειτουργίας τους καθορίζονται στα άρθρα III-82 έως III-85, καθώς και στα καταστατικά του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Άρθρο 30 : Το Ελεγκτικό Συνέδριο

1. Το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι το Όργανο που εξασφαλίζει τον έλεγχο των λογαριασμών.
2. Το Ελεγκτικό Συνέδριο εξετάζει τους λογαριασμούς του συνόλου των εσόδων και των δαπανών της Ένωσης και εξασφαλίζει την ορθή χρηματοοικονομική διαχείριση.
3. Το Ελεγκτικό Συνέδριο απαρτίζεται από έναν υπήκοο κάθε κράτους μέλους. Τα μέλη του ασκούν τα καθήκοντά τους με πλήρη ανεξαρτησία.

Άρθρο 31 : Τα συμβουλευτικά όργανα της Ένωσης

1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο των Υπουργών και η Επιτροπή επικουρούνται από μια Επιτροπή των Περιφερειών και μια Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, οι οποίες ασκούν συμβουλευτικά καθήκοντα.
2. Η Επιτροπή των Περιφερειών απαρτίζεται από αντιπροσώπους των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και περιφερειακής διοίκησης, οι οποίοι είναι είτε εκλεγμένα μέλη οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης ή περιφερειακής διοίκησης, είτε είναι πολιτικός υπόλογοι ενώπιον μιας εκλεγμένης συνέλευσης.
3. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή απαρτίζεται από αντιπροσώπους των οργανώσεων εργοδοτών, μισθωτών και άλλων αντιπροσωπευτικών φορέων της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως στον κοινωνικοοικονομικό, κοινωφελή, επαγγελματικό και πολιτιστικό τομέα.
4. Τα μέλη της Επιτροπής των Περιφερειών και της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής δεν πρέπει να δεσμεύονται από καμία επιτακτική εντολή. Ασκούν τα καθήκοντά τους με πλήρη ανεξαρτησία, προς το γενικό συμφέρον της Ένωσης.

5. Οι κανόνες που αφορούν τη σύνθεση, το διορισμό των μελών, τις αρμοδιότητες και τη λειτουργία των επιτροπών αυτών καθορίζονται από τα άρθρα III-288 έως III-294. Οι κανόνες που αφορούν τη σύνθεση επανεξετάζονται τακτικά από το Συμβούλιο των Υπουργών, μετά από πρόταση της Επιτροπής, ώστε να ακολουθούν την οικονομική, κοινωνική και δημογραφική εξέλιξη της Ένωσης.

ΤΙΤΛΟΣ V : ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Κεφάλαιο I - Κοινές διατάξεις

Άρθρο 32 : Οι νομικές πράξεις της Ένωσης

1. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων που της ανατίθενται με το Σύνταγμα, η Ένωση χρησιμοποιεί ως νομικές πράξεις, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μέρους III, τον ευρωπαϊκό νόμο, τον ευρωπαϊκό νόμο-πλαίσιο, τον ευρωπαϊκό κανονισμό, την ευρωπαϊκή απόφαση, τις συστάσεις και τις γνώμες.

Ο ευρωπαϊκός νόμος αποτελεί νομοθετική πράξη γενικής ισχύος. Είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος.

Ο ευρωπαϊκός νόμος-πλαίσιο αποτελεί νομοθετική πράξη που δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών.

Ο ευρωπαϊκός κανονισμός αποτελεί μη νομοθετική πράξη γενικής ισχύος για την εφαρμογή νομοθετικών πράξεων και ορισμένων ειδικών διατάξεων του Συντάγματος, δύναται δε είτε να είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και να ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος, είτε να δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά να αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών.

Η ευρωπαϊκή απόφαση αποτελεί μη νομοθετική πράξη, δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της. Όταν ορίζει αποδέκτες, είναι δεσμευτική μόνο για αυτούς.

Οι συστάσεις και οι γνώμες που εκδίδονται από τα Όργανα δεν έχουν δεσμευτικά αποτελέσματα.

2. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών όταν τους υποβληθεί πρόταση νομοθετικής πράξης, δεν εκδίδουν πράξη που δεν προβλέπεται από το παρόν άρθρο στον σχετικό τομέα.

Άρθρο 33 : Οι νομοθετικές πράξεις

1. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια εκδίδονται από κοινού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών, μετά από πρόταση της Επιτροπής, σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο III-298. Εάν τα δύο Όργανα δεν συμφωνήσουν, η πράξη δεν εκδίδεται.

Στις ειδικές περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο III-160, οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια μπορούν να εκδίδονται μετά από πρωτοβουλία ομάδας κρατών μελών σύμφωνα με το άρθρο III-298.

2. Στις ειδικές περιπτώσεις που προβλέπονται από το Σύνταγμα, οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια εκδίδονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τη συμμετοχή του Συμβουλίου των Υπουργών ή από το Συμβούλιο των Υπουργών με τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σύμφωνα με ειδικές νομοθετικές διαδικασίες.

Άρθρο 34 : Οι μη νομοθετικές πράξεις

1. Το Συμβούλιο των Υπουργών και η Επιτροπή εκδίδουν ευρωπαϊκούς κανονισμούς ή ευρωπαϊκές αποφάσεις στις περιπτώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 35 και 36 καθώς και στις περιπτώσεις που προβλέπονται με ειδική μνεία στο Σύνταγμα. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκδίδει ευρωπαϊκές αποφάσεις στις περιπτώσεις που προβλέπονται με ειδική μνεία στο Σύνταγμα. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα εκδίδει ευρωπαϊκούς κανονισμούς και ευρωπαϊκές αποφάσεις όταν της το επιτρέπει το Σύνταγμα.
2. Το Συμβούλιο των Υπουργών και η Επιτροπή, καθώς και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, όταν το επιτρέπει το Σύνταγμα, εκδίδουν συστάσεις.

Άρθρο 35 : Οι κατ' εξουσιοδότηση κανονισμοί

1. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια μπορούν να αναθέτουν στην Επιτροπή την εξουσία έκδοσης κατ' εξουσιοδότηση κανονισμών που συμπληρώνουν ή τροποποιούν ορισμένα μη ουσιώδη στοιχεία του νόμου ή του νόμου-πλαισίου.

Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια οριοθετούν σαφώς τους στόχους, το περιεχόμενο, την έκταση και τη διάρκεια της εξουσιοδότησης. Τα ουσιώδη στοιχεία ενός τομέα δεν είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο εξουσιοδότησης ρυθμίζονται μόνο με νόμο ή νόμο-πλαίσιο.

2. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια καθορίζουν ρητώς τις προϋποθέσεις στις οποίες υπόκειται η εξουσιοδότηση. Οι προϋποθέσεις αυτές μπορούν να συνίστανται στις ακόλουθες δυνατότητες :

το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή το Συμβούλιο των Υπουργών μπορεί να αποφασίσει την ανάκληση της εξουσιοδότησης,

ο κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός μπορεί να τεθεί σε ισχύ μόνον εφόσον, εντός της προθεσμίας που καθορίζει ο νόμος ή ο νόμος-πλαίσιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή το Συμβούλιο των Υπουργών δεν εκφράσει αντιρρήσεις.

Για τους σκοπούς του προηγούμενου εδαφίου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφασίζει με την πλειοψηφία των μελών του και το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία.

Άρθρο 36 : Οι εκτελεστικές πράξεις

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα εσωτερικού δικαίου για την εφαρμογή των νομικά δεσμευτικών πράξεων της Ένωσης.
2. Όταν απαιτούνται ενιαίες προϋποθέσεις για την εκτέλεση των δεσμευτικών πράξεων της Ένωσης, οι πράξεις αυτές μπορούν να αναθέτουν εκτελεστικές αρμοδιότητες στην Επιτροπή ή, σε ειδικές περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένες και στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 39, στο Συμβούλιο των Υπουργών.
3. Ευρωπαϊκός νόμος θεσπίζει εκ των προτέρων γενικούς κανόνες και αρχές σχετικά με τους όρους ελέγχου των εκτελεστικών πράξεων της Ένωσης από τα κράτη μέλη.
4. Οι εκτελεστικές πράξεις της Ένωσης περιβάλλονται τον τύπο του ευρωπαϊκού εκτελεστικού κανονισμού ή της ευρωπαϊκής εκτελεστικής απόφασης.

Άρθρο 37 : Κοινές αρχές που διέπουν τις νομικές πράξεις της Ένωσης

1. Όταν το Σύνταγμα δεν προβλέπει συγκεκριμένη πράξη, τα Όργανα αποφασίζουν, τηρουμένων των εφαρμοστέων διαδικασιών, τον τύπο της πράξης που εκδίδουν σε κάθε περίπτωση σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας που προβλέπεται στο άρθρο 9.
2. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι, οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια, οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί και οι ευρωπαϊκές αποφάσεις αιτιολογούνται και παραπέμπουν σε προτάσεις ή γνώμες που προβλέπονται από το παρόν Σύνταγμα.

Άρθρο 38 : Δημοσίευση και έναρξη ισχύος

1. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια που εκδίδονται σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία υπογράφονται από τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου των Υπουργών. Στις άλλες περιπτώσεις, υπογράφονται από τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου των Υπουργών. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αρχίζουν να ισχύουν από την ημερομηνία που ορίζουν ή, άλλως, την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή τους.
2. Οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί και οι ευρωπαϊκές αποφάσεις, όταν δεν καθορίζουν τους αποδέκτες τους ή όταν απευθύνονται σε όλα τα κράτη μέλη, υπογράφονται από τον Πρόεδρο του εκδίδοντος Οργάνου, δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αρχίζουν να ισχύουν από την ημερομηνία που ορίζουν ή, άλλως, την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή τους.
3. Οι άλλες αποφάσεις κοινοποιούνται στους αποδέκτες τους και αρχίζουν να παράγουν αποτελέσματα με την κοινοποίησή τους.

Κεφάλαιο II - Ειδικές διατάξεις

Άρθρο 39 : Ειδικές διατάξεις εφαρμογής της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας η οποία βασίζεται στην ανάπτυξη της αμοιβαίας πολιτικής αλληλεγγύης των κρατών μελών, στον προσδιορισμό ζητημάτων γενικού ενδιαφέροντος και στην επίτευξη διαρκώς μεγαλύτερου βαθμού σύγκλισης των δράσεων των κρατών μελών.

2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προσδιορίζει τα στρατηγικά συμφέροντα της Ένωσης και καθορίζει τους στόχους της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Το Συμβούλιο των Υπουργών εκπονεί την πολιτική αυτή στο πλαίσιο των στρατηγικών γραμμών που καθορίζει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Μέρος III.
3. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών λαμβάνουν τις αναγκαίες ευρωπαϊκές αποφάσεις.
4. Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας υλοποιείται από τον Υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης και από τα κράτη μέλη με τη χρησιμοποίηση των εθνικών μέσων και των μέσων της Ένωσης.
5. Τα κράτη μέλη συνεννοούνται στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου των Υπουργών για κάθε ζήτημα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας γενικού ενδιαφέροντος, προκειμένου να καθορίζουν μια κοινή προσέγγιση. Προτού αναλάβει διεθνώς οποιαδήποτε ενέργεια ή οποιαδήποτε δέσμευση που θα μπορούσε να επηρεάσει τα συμφέροντα της Ένωσης, κάθε κράτος μέλος διαβουλεύεται με τα άλλα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή στο Συμβούλιο των Υπουργών. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, με τη σύγκλιση των ενεργειών τους, ότι η Ένωση είναι σε θέση να υπερασπίζεται διεθνώς τα συμφέροντά της και τις αξίες της. Τα κράτη μέλη είναι αλληλέγγυα μεταξύ τους.
6. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο γνωμοδοτεί τακτικά για τις κύριες πτυχές και τις βασικές επιλογές της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας και ενημερώνεται για την εξέλιξή της.
7. Σε θέματα κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών θεσπίζουν ευρωπαϊκές αποφάσεις ομόφωνα, εκτός των περιπτώσεων που προβλέπονται στο Μέρος III. Αποφασίζουν μετά από πρόταση κράτους μέλους, του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης ή του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης με την υποστήριξη της Επιτροπής. Δεν εκδίδονται ευρωπαϊκοί νόμοι ή ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια.
8. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει ομόφωνα ότι το Συμβούλιο των Υπουργών λαμβάνει αποφάσεις με ειδική πλειοψηφία και σε άλλες περιπτώσεις πλην αυτών που προβλέπονται στο Μέρος III.

Άρθρο 40 : Ειδικές διατάξεις εφαρμογής της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας

1. Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας αποτελεί εγγενές στοιχείο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Εξασφαλίζει στην Ένωση επιχειρησιακή ικανότητα βασισμένη σε μη στρατιωτικά και στρατιωτικά μέσα. Η Ένωση μπορεί να κάνει χρήση των μέσων αυτών σε αποστολές εκτός της Ένωσης προκειμένου να διασφαλίζει τη διατήρηση της ειρήνης, την πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η εκτέλεση των καθηκόντων αυτών βασίζεται στα μέσα που παρέχουν τα κράτη μέλη.
2. Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας περιλαμβάνει την προοδευτική χάραξη κοινής αμυντικής πολιτικής της Ένωσης. Η κοινή αμυντική πολιτική θα οδηγήσει στην κοινή άμυνα όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο λάβει σχετική απόφαση με ομοφωνία· στην περίπτωση αυτή, θα εισηγηθεί στα κράτη μέλη την υιοθέτηση μιας τέτοιας απόφασης, σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες.

Η πολιτική της Ένωσης κατά την έννοια του παρόντος άρθρου δεν θίγει τον ειδικό χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών, σέβεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Συνθήκη του Βόρειου Ατλαντικού για ορισμένα κράτη μέλη που θεωρούν ότι η κοινή άμυνά τους υλοποιείται στο πλαίσιο της Οργάνωσης της Συνθήκης του Βόρειου Ατλαντικού, και συνάδει με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας που θεσπίζεται στο πλαίσιο αυτό.

3. Τα κράτη μέλη θέτουν στη διάθεση Ένωσης, για την εφαρμογή της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, μη στρατιωτικές και στρατιωτικές δυνατότητες, προκειμένου να συμβάλουν στους στόχους που έχει καθορίσει το Συμβούλιο των Υπουργών. Τα κράτη μέλη που συγκροτούν μεταξύ τους πολυεθνικές δυνάμεις μπορούν επίσης να θέτουν τις δυνάμεις αυτές στη διάθεση της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας.

Τα κράτη μέλη δεσμεύονται να βελτιώσουν προοδευτικά τις στρατιωτικές τους δυνατότητες. Δημιουργείται Ευρωπαϊκός Οργανισμός Εξοπλισμών, Ερευνών και Στρατιωτικών Δυνατοτήτων για να προσδιορίζει τις επιχειρησιακές ανάγκες, να προωθεί μέτρα για την ικανοποίησή τους, να συμβάλλει στον προσδιορισμό και ενδεχομένως στην υλοποίηση κάθε μέτρου χρήσιμου για την ενίσχυση της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης του αμυντικού τομέα, να συμμετέχει στον προσδιορισμό ευρωπαϊκής πολιτικής δυνατοτήτων και εξοπλισμών και να επικουρεί το Συμβούλιο των Υπουργών στην αξιολόγηση της βελτίωσης των στρατιωτικών δυνατοτήτων.

4. Οι ευρωπαϊκές αποφάσεις σχετικά με την εφαρμογή της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, καθώς και αυτές που αφορούν την πραγματοποίηση μιας αποστολής βάσει του παρόντος άρθρου, λαμβάνονται από το Συμβούλιο των Υπουργών ομόφωνα ύστερα από πρόταση είτε του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης είτε ενός κράτους μέλους. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης μπορεί να προτείνει την προσφυγή σε εθνικά μέσα καθώς και στα μέσα της Ένωσης, ενδεχομένως από κοινού με την Επιτροπή.
5. Το Συμβούλιο των Υπουργών μπορεί να αναθέτει την εκτέλεση μιας αποστολής, στο πλαίσιο της Ένωσης, σε ομάδα κρατών μελών προκειμένου να διατηρηθούν οι αξίες της Ένωσης και να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντά της. Η εκτέλεση τέτοιων αποστολών διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου III-206.
6. Τα κράτη μέλη που πληρούν υψηλότερα κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων και έχουν αναλάβει μεταξύ τους δεσμευτικότερες υποχρεώσεις στον τομέα αυτό για την πραγματοποίηση των πλέον απαιτητικών αποστολών, θεσμοθετούν διαρθρωμένη συνεργασία στο πλαίσιο της Ένωσης. Η συνεργασία αυτή διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου III-208.

7. Εφόσον το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν λαμβάνει απόφαση σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, καθιερώνεται στενότερη συνεργασία, στο πλαίσιο της Ένωσης, σε θέματα αμοιβαίας άμυνας. Δυνάμει της συνεργασίας αυτής, στην περίπτωση που ένα από τα συμμετέχοντα στη συνεργασία κράτη αποτελέσει αντικείμενο ένοπλης επίθεσης στο έδαφός του, τα άλλα συμμετέχοντα κράτη του παρέχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, στρατιωτικά και άλλα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Κατά την υλοποίηση της στενότερης συνεργασίας σε θέματα αμοιβαίας άμυνας τα συμμετέχοντα κράτη μέλη συνεργάζονται στενά με την Οργάνωση της Συνθήκης του Βόρειου Ατλαντικού. Ο τρόπος συμμετοχής, οι κανόνες λειτουργίας και οι διαδικασίες για τη λήψη αποφάσεων στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής προβλέπονται στο άρθρο III-209.
8. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο γνωμοδοτεί τακτικά για τις κύριες πτυχές και τις βασικές επιλογές της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας και ενημερώνεται για την εξέλιξή της.

Άρθρο 41 : Ειδικές διατάξεις εφαρμογής του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης

1. Η Ένωση συγκροτεί έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης :
- με τη θέσπιση ευρωπαϊκών νόμων και ευρωπαϊκών νόμων-πλαίσιων με στόχο, ενδεχομένως, την προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών, στους τομείς που απαριθμούνται στο Μέρος III,
  - ευνοώντας την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών, ιδίως με την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών και εξωδικαστικών αποφάσεων,
  - με την επιχειρησιακή συνεργασία του συνόλου των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών, περιλαμβανομένων των αρχών της αστυνομίας, των τελωνείων και άλλων υπηρεσιών ειδικευμένων στην πρόληψη και τη διαπίστωση αξιόποινων πράξεων.

2. Στα πλαίσια του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, τα εθνικά κοινοβούλια μπορούν να συμμετέχουν στους μηχανισμούς αξιολόγησης που προβλέπονται στο άρθρο III-156, συμπράττουν δε στον πολιτικό έλεγχο της Ευρωπόλ και στην αξιολόγηση των δραστηριοτήτων της Eurojust, σύμφωνα με τα άρθρα III-169 και III-172.
3. Στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, τα κράτη μέλη διαθέτουν δικαίωμα πρωτοβουλίας, σύμφωνα με το άρθρο III-160.

Άρθρο 42 : Ρήτρα αλληλεγγύης

1. Η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού με πνεύμα αλληλεγγύης εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Η Ένωση κινητοποιεί όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών μέσων που θέτουν στη διάθεσή της τα κράτη μέλη, για :
  - α) - την πρόληψη μιας τρομοκρατικής απειλής στο έδαφος των κρατών μελών,
- την προστασία των δημοκρατικών θεσμών και του άμαχου πληθυσμού από ενδεχόμενη τρομοκρατική επίθεση,
- την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών αρχών του, σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης,
  - β) - την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών αρχών του, σε περίπτωση καταστροφής.
2. Οι λεπτομέρειες της εφαρμογής της διάταξης αυτής προβλέπονται στο άρθρο III-226.

Κεφάλαιο III - Οι ενισχυμένες συνεργασίες

Άρθρο 43 : Οι ενισχυμένες συνεργασίες

1. Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να καθιερώσουν μεταξύ τους ενισχυμένη συνεργασία στα πλαίσια των μη αποκλειστικών αρμοδιοτήτων της Ένωσης, μπορούν να προσφεύγουν στα Όργανα της Ένωσης και να ασκούν αυτές τις αρμοδιότητες εφαρμόζοντας τις κατάλληλες διατάξεις του Συντάγματος, εντός των ορίων και σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται από το παρόν άρθρο, καθώς και από τα άρθρα III-318 έως III-325.

Οι ενισχυμένες συνεργασίες σκοπό έχουν να διευκολύνουν την πραγμάτωση των στόχων της Ένωσης, να διαφυλάσσουν τα συμφέροντά της και να ενισχύουν τη διαδικασία ολοκλήρωσής της. Είναι ανοικτές σε όλα τα κράτη μέλη κατά την καθιέρωσή τους, καθώς και ανά πάσα στιγμή, σύμφωνα με το άρθρο III-321 του Συντάγματος.

2. Η έγκριση για την καθιέρωση μιας ενισχυμένης συνεργασίας χορηγείται από το Συμβούλιο των Υπουργών ως έσχατη λύση, εφόσον διαπιστώνεται στα πλαίσια των εργασιών του ότι οι στόχοι της δεν μπορούν να επιτευχθούν μέσα σε εύλογο χρόνο από την Ένωση στο σύνολό της, και υπό τον όρο ότι θα συγκεντρώνει τουλάχιστον οκτώ κράτη μέλη. Το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου III-322.
3. Κατά τη θέσπιση των πράξεων στα πλαίσια του Συμβουλίου των Υπουργών, ψηφίζουν μόνον τα μέλη του που αντιπροσωπεύουν τα κράτη τα οποία συμμετέχουν στην ενισχυμένη συνεργασία. Ωστόσο, στις συσκέψεις του Συμβουλίου των Υπουργών μπορούν να συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη.

Η ομοφωνία αποτελείται από τις ψήφους των αντιπροσώπων των συμμετεχόντων κρατών και μόνον. Ως ειδική πλειοψηφία ορίζεται η πλειοψηφία των ψήφων των αντιπροσώπων των συμμετεχόντων κρατών, η οποία αντιπροσωπεύει τουλάχιστον τα τρία πέμπτα του πληθυσμού αυτών των κρατών. Εφόσον το Σύνταγμα δεν απαιτεί από το Συμβούλιο των Υπουργών να αποφασίζει κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής, ή εφόσον το Συμβούλιο των Υπουργών δεν αποφασίζει με πρωτοβουλία του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης, η απαιτούμενη ειδική πλειοψηφία ορίζεται ως η πλειοψηφία των ψήφων των δύο τρίτων των συμμετεχόντων κρατών, η οποία αντιπροσωπεύει τουλάχιστον τα τρία πέμπτα του πληθυσμού αυτών των κρατών.

4. Οι πράξεις που θεσπίζονται στα πλαίσια μιας ενισχυμένης συνεργασίας δεσμεύουν μόνο τα κράτη μέλη που συμμετέχουν σε αυτήν. Οι πράξεις αυτές δεν θεωρούνται ως κερτημένο το οποίο χρήζει αποδοχής από τις υποψήφιος για ένταξη στην Ένωση χώρες.

ΤΙΤΛΟΣ VI : Ο ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο 44 : Αρχή της δημοκρατικής ισότητας

Σε όλες τις δραστηριότητές της, η Ένωση σέβεται την αρχή της ισότητας των πολιτών της. Οι πολίτες τυγχάνουν ίσης προσοχής από τα Όργανα της Ένωσης.

Άρθρο 45 : Αρχή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας

1. Η λειτουργία της Ένωσης θεμελιώνεται στην αρχή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.
2. Οι πολίτες εκπροσωπούνται άμεσα στο επίπεδο της Ένωσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τα κράτη μέλη εκπροσωπούνται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και στο Συμβούλιο των Υπουργών από τις κυβερνήσεις τους, οι οποίες είναι οι ίδιες υπόλογες έναντι των εθνικών κοινοβουλίων, που εκλέγονται από τους πολίτες τους.
3. Κάθε πολίτης δικαιούται να συμμετέχει στο δημοκρατικό βίο της Ένωσης. Οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο ανοικτά και εγγύτερα στους πολίτες.
4. Τα πολιτικά κόμματα ευρωπαϊκού επιπέδου συμβάλλουν στην διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής συνείδησης και στην έκφραση της βούλησης των πολιτών της Ένωσης.

Άρθρο 46 : Αρχή της συμμετοχικής δημοκρατίας

1. Τα Όργανα της Ένωσης δίδουν, με τα κατάλληλα μέσα, στους πολίτες και στις αντιπροσωπευτικές ενώσεις τη δυνατότητα να γνωστοποιούν και να ανταλλάσσουν δημόσια τις γνώμες τους σε όλους τους τομείς δράσης της Ένωσης.
2. Τα Όργανα της Ένωσης διατηρούν ανοιχτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις αντιπροσωπευτικές ενώσεις και την κοινωνία των πολιτών.
3. Προκειμένου να εξασφαλίζεται η συνοχή και η διαφάνεια των δράσεων της Ένωσης, η Επιτροπή διεξάγει ευρείες διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη.
4. Με πρωτοβουλία τουλάχιστον ενός εκατομμυρίου πολιτών της Ένωσης από σημαντικό αριθμό κρατών μελών, μπορεί να καλείται η Επιτροπή να υποβάλλει κατάλληλες προτάσεις επί θεμάτων στα οποία οι εν λόγω πολίτες θεωρούν ότι απαιτείται νομική πράξη της Ένωσης για την εφαρμογή του Συντάγματος. Ευρωπαϊκός νόμος καθορίζει τις διατάξεις σχετικά με τις ειδικές διαδικασίες και προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη διατύπωση τέτοιου αιτήματος πολιτών.

Άρθρο 47 : Οι κοινωνικοί εταίροι και ο αυτόνομος κοινωνικός διάλογος

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει και προάγει το ρόλο των κοινωνικών εταίρων στο επίπεδο της Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των εθνικών συστημάτων, διευκολύνει δε τον μεταξύ τους διάλογο, σεβόμενη την αυτονομία τους.

Άρθρο 48 : Ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διορίζει Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, ο οποίος παραλαμβάνει τις καταγγελίες για περιπτώσεις κακοδιοίκησης στα πλαίσια των Οργάνων, οργανισμών ή φορέων της Ένωσης. Ερευνά τις καταγγελίες αυτές και συντάσσει σχετικές εκθέσεις. Ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη ανεξαρτησία.

Άρθρο 49 : Διαφάνεια των εργασιών των Οργάνων της Ένωσης

1. Προκειμένου να προωθήσουν τη χρηστή διακυβέρνηση και να διασφαλίσουν τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, τα Όργανα, οι οργανισμοί και οι φορείς της Ένωσης διεξάγουν τις εργασίες τους όσο το δυνατόν πιο ανοικτά.
2. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνεδριάζει δημόσια, καθώς και το Συμβούλιο των Υπουργών όταν εξετάζει και υιοθετεί νομοθετική πρόταση.
3. Κάθε πολίτης της Ένωσης και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο κατοικεί ή έχει την καταστατική του έδρα σε κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, ανεξαρτήτως μορφής, των Οργάνων, των οργανισμών και φορέων της Ένωσης, υπό τους όρους που προβλέπονται στο Μέρος III.
4. Ευρωπαϊκός νόμος ορίζει τις γενικές αρχές και τους περιορισμούς που διέπουν, για λόγους δημοσίου ή ιδιωτικού συμφέροντος, την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε αυτά τα έγγραφα.
5. Κάθε Όργανο, οργανισμός ή φορέας που αναφέρεται στην παράγραφο 3 θεσπίζει στον εσωτερικό του κανονισμό ειδικές διατάξεις για την πρόσβαση στα έγγραφα, σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό νόμο που προβλέπεται στην παράγραφο 4.

Άρθρο 50 : Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.
2. Ευρωπαϊκός νόμος θεσπίζει τους κανόνες σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα Όργανα, τους οργανισμούς και τους φορείς της Ένωσης, καθώς και από τα κράτη μέλη κατά την άσκηση δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Η τήρηση των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής.

Άρθρο 51 : Καθεστώς των εκκλησιών και των μη ομολογιακών ενώσεων

1. Η Ένωση σέβεται και δεν θίγει το καθεστώς που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο οι εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες στα κράτη μέλη.
2. Η Ένωση σέβεται παρομοίως το καθεστώς των φιλοσοφικών και μη ομολογιακών οργανώσεων.
3. Η Ένωση διατηρεί ανοικτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις εκκλησίες και τις οργανώσεις αυτές, αναγνωρίζοντας την ιδιαίτερη ταυτότητα και συμβολή τους.

ΤΙΤΛΟΣ VII : ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο 52 : Δημοσιονομικές και οικονομικές αρχές

1. Όλα τα έσοδα και οι δαπάνες της Ένωσης πρέπει να προβλέπονται για κάθε οικονομικό έτος και να εγγράφονται στον προϋπολογισμό, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μέρους III.
2. Ο προϋπολογισμός πρέπει να είναι ισοσκελισμένος ως προς τα έσοδα και τις δαπάνες.
3. Οι εγγεγραμμένες στον προϋπολογισμό δαπάνες εγκρίνονται για τη διάρκεια του οικονομικού έτους, σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό νόμο που αναφέρεται στο άρθρο III-314.
4. Η εκτέλεση των εγγεγραμμένων στον προϋπολογισμό δαπανών απαιτεί προηγουμένως έκδοση νομικά δεσμευτικής πράξης που να παρέχει τη νομική βάση για τις ενέργειες της Ένωσης και την εκτέλεση των δαπανών, σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό νόμο που αναφέρεται στο άρθρο III-314. Η εν λόγω πράξη πρέπει να έχει τον τύπο ευρωπαϊκού νόμου, ευρωπαϊκού νόμου-πλαισίου, ευρωπαϊκού κανονισμού ή ευρωπαϊκής απόφασης.

5. Προκειμένου να εξασφαλίζεται η δημοσιονομική πειθαρχία, η Ένωση δεν εκδίδει μέτρα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στον προϋπολογισμό, χωρίς να παρέχει την εγγύηση ότι η πρόταση ή το μέτρο αυτό δύναται να χρηματοδοτηθεί στα πλαίσια των ιδίων πόρων της Ένωσης και του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου που αναφέρεται στο άρθρο 54.
6. Ο προϋπολογισμός της Ένωσης εκτελείται σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Τα κράτη μέλη συνεργάζονται με την Ένωση προκειμένου να διασφαλίζουν ότι οι πιστώσεις που εγγράφονται στον προϋπολογισμό χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.
7. Η Ένωση και τα κράτη μέλη καταπολεμούν την απάτη ή οιαδήποτε άλλη παράνομη δραστηριότητα κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου III-317.

Άρθρο 53 : Πόροι της Ένωσης

1. Η Ένωση προικίζεται με επαρκή μέσα για την επίτευξη των στόχων της και την επιτυχή εφαρμογή των πολιτικών της.
2. Ο προϋπολογισμός της Ένωσης χρηματοδοτείται εξ ολοκλήρου, με την επιφύλαξη των άλλων εσόδων, από ιδίους πόρους.
3. Ευρωπαϊκός νόμος του Συμβουλίου των Υπουργών καθορίζει το ανώτατο όριο των πόρων της Ένωσης και μπορεί να καθιερώνει νέες κατηγορίες πόρων ή να καταργεί υφιστάμενη κατηγορία. Ο νόμος αυτός τίθεται σε ισχύ μόνον μετά την έγκρισή του από τα κράτη μέλη, κατά τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες. Το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει ομόφωνα μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
4. Ευρωπαϊκός νόμος του Συμβουλίου των Υπουργών καθορίζει τις ρυθμίσεις σχετικά με τους πόρους της Ένωσης. Το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει μετά από έγκριση του Κοινοβουλίου.

Άρθρο 54 : Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο

1. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο έχει ως στόχο να εξασφαλίζει την ομαλή εξέλιξη των δαπανών της Ένωσης εντός των ορίων των ιδίων πόρων. Καθορίζει το ύψος των ετήσιων ανώτατων ορίων των πιστώσεων αναλήψεων υποχρεώσεων ανά κατηγορία δαπανών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου III-304.
2. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο θεσπίζεται με ευρωπαϊκό νόμο του Συμβουλίου των Υπουργών. Το Συμβούλιο των Υπουργών λαμβάνει τη σχετική απόφαση μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, που αποφασίζει με την πλειοψηφία των μελών από τα οποία απαρτίζεται.
3. Ο ετήσιος προϋπολογισμός της Ένωσης καταρτίζεται τηρουμένου του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου.
4. Κατά τη θέσπιση του πρώτου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου μετά τη θέση του Συντάγματος σε ισχύ, το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει με ομοφωνία.

Άρθρο 55 : Ο προϋπολογισμός της Ένωσης

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών εκδίδουν, μετά από πρόταση της Επιτροπής και σύμφωνα με τις λεπτομέρειες που προβλέπονται στο άρθρο III-306, τον ευρωπαϊκό νόμο με τον οποίο θεσπίζεται ο ετήσιος προϋπολογισμός της Ένωσης.

ΤΙΤΛΟΣ VIII : Η ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΓΓΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ

Άρθρο 56 : Η Ένωση και το εγγύς περιβάλλον της

1. Η Ένωση αναπτύσσει με τα γειτονικά κράτη προνομιακές σχέσεις, με στόχο την εγκαθίδρυση ενός χώρου ευημερίας και καλής γειτονίας, ο οποίος θεμελιώνεται στις αξίες της Ένωσης και χαρακτηρίζεται από στενές και ειρηνικές σχέσεις οι οποίες βασίζονται στη συνεργασία.

2. Για το σκοπό αυτό, η Ένωση μπορεί να συνάπτει και να εφαρμόζει ειδικές συμφωνίες με τα εν λόγω κράτη, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου III-222. Οι συμφωνίες αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις καθώς και τη δυνατότητα διεξαγωγής κοινών δράσεων. Η εφαρμογή τους αποτελεί αντικείμενο περιοδικών διαβουλεύσεων.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΧ : Η ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο 57 : Κριτήρια επιλεξιμότητας και διαδικασία προσχώρησης στην Ένωση

1. Η Ένωση είναι ανοικτή σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη που σέβονται τις αξίες που αναφέρονται στο άρθρο 2 και δεσμεύονται να τις προάγουν από κοινού.
2. Κάθε ευρωπαϊκό κράτος το οποίο επιθυμεί να γίνει μέλος της Ένωσης μπορεί να απευθύνει την αίτησή του στο Συμβούλιο των Υπουργών. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών ενημερώνονται για την αίτηση αυτή. Το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει ομόφωνα, αφού ζητήσει τη γνώμη της Επιτροπής και μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι όροι και οι λεπτομέρειες της προσχώρησης αποτελούν αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών και του αιτούντος κράτους. Η συμφωνία αυτή υποβάλλεται από όλα τα συμβαλλόμενα κράτη σε επικύρωση, κατά τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες.

Άρθρο 58 : Αναστολή του δικαιώματος συμμετοχής στην Ένωση

1. Το Συμβούλιο των Υπουργών δύναται, αποφασίζοντας με πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών του, ύστερα από αιτιολογημένη πρόταση του ενός τρίτου των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή της Επιτροπής και αφού λάβει την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να εκδώσει ευρωπαϊκή απόφαση με την οποία διαπιστώνει την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών που μνημονεύονται στο άρθρο 2. Το Συμβούλιο των Υπουργών, προτού προβεί στη διαπίστωση αυτή, ακούει το εν λόγω κράτος μέλος, και δύναται, αποφασίζοντας με την ίδια διαδικασία, να του απευθύνει συστάσεις.

Το Συμβούλιο των Υπουργών επαληθεύει τακτικά ότι εξακολουθούν να ισχύουν οι λόγοι που οδήγησαν στη διαπίστωση αυτή.

2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, δύναται, αποφασίζοντας ομόφωνα μετά από πρόταση του ενός τρίτου των κρατών μελών ή της Επιτροπής και αφού λάβει την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να εκδώσει ευρωπαϊκή απόφαση με την οποία διαπιστώνει την ύπαρξη σοβαρής και διαρκούς παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών που μνημονεύονται στο άρθρο 2, αφού καλέσει το εν λόγω κράτος μέλος να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.
3. Εφόσον γίνει η αναφερόμενη στην παράγραφο 2 διαπίστωση, το Συμβούλιο των Υπουργών δύναται να εκδώσει ευρωπαϊκή απόφαση, με ειδική πλειοψηφία, με την οποία αναστέλλει ορισμένα δικαιώματα τα οποία απορρέουν από την εφαρμογή του Συντάγματος ως προς το εν λόγω κράτος μέλος, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων ψήφου αυτού του κράτους μέλους στο Συμβούλιο των Υπουργών. Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, το Συμβούλιο των Υπουργών λαμβάνει υπόψη του τις πιθανές συνέπειες μιας τέτοιας αναστολής στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις φυσικών και νομικών προσώπων.

Σε κάθε περίπτωση, το εν λόγω κράτος μέλος εξακολουθεί να δεσμεύεται από τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του Συντάγματος.

4. Το Συμβούλιο των Υπουργών δύναται να εκδώσει εν συνεχεία, με ειδική πλειοψηφία, ευρωπαϊκή απόφαση με την οποία τροποποιεί ή καταργεί μέτρα που έλαβε σύμφωνα με την παράγραφο 3, ανάλογα με τις μεταβολές της κατάστασης η οποία οδήγησε στην επιβολή τους.
5. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει χωρίς να λαμβάνει υπόψη του την ψήφο του εν λόγω κράτους μέλους. Αποχές παρόντων ή αντιπροσωπευομένων μελών δεν εμποδίζουν τη θέσπιση των αποφάσεων που αναφέρονται στη παράγραφο 2.

Η παρούσα παράγραφος ισχύει και στην περίπτωση κατά την οποία δικαιώματα ψήφου έχουν ανασταλεί σύμφωνα με την παράγραφο 3.

6. Για τους σκοπούς των παραγράφων 1 και 2, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφασίζει με την πλειοψηφία των δύο τρίτων των ψηφισάντων, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των μελών του.

Άρθρο 59 : Εθελούσια αποχώρηση από την Ένωση

1. Κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με τους εσωτερικούς συνταγματικούς του κανόνες.
2. Το κράτος μέλος που αποφασίζει να αποχωρήσει γνωστοποιεί την πρόθεσή του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο επιλαμβάνεται της γνωστοποίησης αυτής. Με βάση τους προσανατολισμούς του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Ένωση προβαίνει σε διαπραγματεύσεις και συνάπτει με το εν λόγω κράτος συμφωνία που καθορίζει τις λεπτομέρειες της αποχώρησής του, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο των μελλοντικών του σχέσεων με την Ένωση. Η συμφωνία αυτή συνάπτεται εξ ονόματος της Ένωσης από το Συμβούλιο των Υπουργών, το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Ο αντιπρόσωπος του αποχωρούντος κράτους μέλους δεν συμμετέχει ούτε στις συζητήσεις ούτε στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή του Συμβουλίου των Υπουργών που το αφορούν.

3. Το παρόν Σύνταγμα παύει να ισχύει στο ενδιαφερόμενο κράτος από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της συμφωνίας αποχώρησης ή, ελλείψει τέτοιας συμφωνίας, δύο έτη μετά τη γνωστοποίηση που μνημονεύεται στην παράγραφο 2, εκτός εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σε συμφωνία με το εν λόγω κράτος μέλος, αποφασίσει την παράταση αυτής της προθεσμίας.
4. Εάν το κράτος που αποχώρησε από την Ένωση ζητήσει την εκ νέου προσχώρησή του, η αίτησή αυτή υπόκειται στη διαδικασία του άρθρου 57.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Οι λαοί της Ευρώπης, εγκαθιδρύοντας μεταξύ τους μία διαρκώς στενότερη ένωση, αποφάσισαν να μοιραστούν ένα ειρηνικό μέλλον θεμελιωμένο σε κοινές αξίες.

Η Ένωση, έχοντας επίγνωση της πνευματικής και ηθικής κληρονομιάς της, εδράζεται στις αδιαίρετες και οικουμενικές αξίες της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, της ελευθερίας, της ισότητας και της αλληλεγγύης· ερείδεται στις αρχές της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Η Ένωση τοποθετεί τον άνθρωπο στην καρδιά της δράσης της, καθιερώνοντας την ιθαγένεια της Ένωσης και δημιουργώντας ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

Η Ένωση συμβάλλει στη διαφύλαξη και την ανάπτυξη αυτών των κοινών αξιών, σεβόμενη την πολυμορφία των πολιτισμών και των παραδόσεων των λαών της Ευρώπης καθώς και την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της και την οργάνωση της δημόσιας εξουσίας τους σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο· επιδιώκει να προαγάγει ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη και εγγυάται την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων καθώς και την ελευθερία εγκατάστασης.

Προς το σκοπό αυτόν, είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, υπό το πρίσμα των κοινωνικών αλλαγών, της κοινωνικής προόδου και των επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων, καθιστώντας τα πιο αντιληπτά σε ένα Χάρτη.

Ο παρών Χάρτης επιβεβαιώνει, σεβόμενος τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της Ένωσης, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας, τα δικαιώματα που απορρέουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, τους Κοινωνικούς Χάρτες που έχουν υιοθετηθεί από την Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης καθώς και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Εν προκειμένω, ο Χάρτης θα ερμηνεύεται από τα δικαστήρια της Ένωσης και των κρατών μελών, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των επεξηγήσεων που καταρτίστηκαν καθ' υπόδειξη του Προεδρείου της Συνέλευσης που συνέταξε το Χάρτη.

Η απόλαυση των δικαιωμάτων αυτών συνεπάγεται ευθύνες και καθήκοντα έναντι τόσο των τρίτων όσο και της ανθρώπινης κοινότητας και των μελλοντικών γενεών.

Κατά συνέπεια, η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που ορίζονται κατωτέρω.

ΤΙΤΛΟΣ Ι : ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ

Άρθρο II-1 : Ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη. Πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται.

Άρθρο II-2 : Δικαίωμα στη ζωή

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη ζωή.
2. Κανείς δεν μπορεί να καταδικαστεί στην ποινή του θανάτου ούτε να εκτελεστεί.

Άρθρο II-3 : Δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη σωματική και διανοητική ακεραιότητά του.
2. Στο πεδίο της ιατρικής και της βιολογίας, πρέπει να τηρούνται ιδίως τα εξής :
  - α) η ελεύθερη και εν επιγνώσει συναίνεση του ενδιαφερομένου, σύμφωνα με τις λεπτομερέστερες διατάξεις που ορίζονται από το νόμο,
  - β) η απαγόρευση των ευγονικών πρακτικών, ιδίως όσων αποσκοπούν στην επιλογή των προσώπων,
  - γ) η απαγόρευση της μετατροπής του ανθρωπίνου σώματος και των μερών του σε πηγή κέρδους,
  - δ) η απαγόρευση της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης των ανθρωπίνων όντων.

Άρθρο II-4 : Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης

Κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχείριση.

Άρθρο II-5 : Απαγόρευση της δουλείας και της αναγκαστικής εργασίας

1. Κανείς δεν μπορεί να κρατηθεί σε δουλεία ούτε σε ειλωτεία.
2. Κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία.
3. Απαγορεύεται η εμπορία των ανθρωπίνων όντων.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΙ : ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ

Άρθρο ΙΙ-6 : Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια.

Άρθρο ΙΙ-7 : Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.

Άρθρο ΙΙ-8 : Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.
2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους.
3. Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής.

Άρθρο ΙΙ-9 : Δικαίωμα γάμου και δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας

Το δικαίωμα γάμου και το δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας διασφαλίζονται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.

Άρθρο ΙΙ-10 : Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Το δικαίωμα αυτό συνεπάγεται την ελευθερία μεταβολής θρησκευμάτων ή πεποιθήσεων καθώς και την ελευθερία εκδήλωσης του θρησκευματος ή των πεποιθήσεών του, ατομικά ή συλλογικά, δημοσία ή κατ' ιδίαν, με τη λατρεία, την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και τις τελετές.
2. Το δικαίωμα αντίρρησης συνειδήσεως αναγνωρίζεται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή του.

Άρθρο II-11 : Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων.
2. Η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πολυφωνία τους είναι σεβαστές.

Άρθρο II-12 : Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι σε όλα τα επίπεδα, ιδίως στον πολιτικό και το συνδικαλιστικό τομέα καθώς και στους τομείς που αναφέρονται στον πολίτη, πράγμα που συνεπάγεται το δικαίωμα κάθε προσώπου να ιδρύει με άλλους συνδικαλιστικές ενώσεις και να προσχωρεί σ' αυτές για την υπεράσπιση των συμφερόντων του.
2. Τα πολιτικά κόμματα, στο επίπεδο της Ένωσης, συμβάλλουν στην έκφραση της πολιτικής βούλησης των πολιτών της Ένωσης.

Άρθρο II-13 : Ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης

Η τέχνη και η επιστημονική έρευνα είναι ελεύθερες. Η ακαδημαϊκή ελευθερία είναι σεβαστή.

Άρθρο II-14 : Δικαίωμα εκπαίδευσης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση στην επαγγελματική και συνεχή κατάρτιση.
2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ευχέρεια δωρεάν παρακολούθησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
3. Η ελευθερία ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με σεβασμό των δημοκρατικών αρχών καθώς και το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν την εκπαίδευση και τη μόρφωση των τέκνων τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές, φιλοσοφικές και παιδαγωγικές πεποιθήσεις τους, γίνονται σεβαστά σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.

Άρθρο II-15 : Ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να εργάζεται και να ασκεί το επάγγελμα, το οποίο επιλέγει ή αποδέχεται ελεύθερα.
2. Κάθε πολίτης της Ένωσης είναι ελεύθερος να αναζητά απασχόληση, να εργάζεται, να εγκαθίσταται ή να παρέχει υπηρεσίες σε κάθε κράτος μέλος.
3. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που έχουν άδεια να εργάζονται στο έδαφος των κρατών μελών δικαιούνται συνθηκών εργασίας αντίστοιχων με εκείνες που απολαύουν οι πολίτες της Ένωσης.

Άρθρο Π-16 : Επιχειρηματική ελευθερία

Η επιχειρηματική ελευθερία αναγνωρίζεται σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο Π-17 : Δικαίωμα ιδιοκτησίας

1. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να είναι κύριος των νομίμως κτηθέντων αγαθών του, να τα χρησιμοποιεί, να τα διαθέτει και να τα κληροδοτεί. Κανείς δεν μπορεί να στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας, στις περιπτώσεις και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο νόμο και έναντι δίκαιης και έγκαιρης αποζημίωσης για την απώλειά της. Η χρήση των αγαθών μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς από το νόμο, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο προς το γενικό συμφέρον.
2. Η πνευματική ιδιοκτησία προστατεύεται.

Άρθρο Π-18 : Δικαίωμα ασύλου

Το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και του Πρωτοκόλλου της 31ης Ιανουαρίου 1967 σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων και σύμφωνα με το Σύνταγμα.

Άρθρο Π-19 : Προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης

1. Απαγορεύονται οι συλλογικές απελάσεις.
2. Κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΙΙ : ΙΣΟΤΗΤΑ

Άρθρο Π-20 : Ισότητα έναντι του νόμου

Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι έναντι του νόμου.

Άρθρο Π-21 : Απαγόρευση διακρίσεων

1. Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.
2. Απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας, εντός του πεδίου εφαρμογής του Συντάγματος και με την επιφύλαξη οποιασδήποτε από τις ειδικές του διατάξεις.

Άρθρο Π-22 : Πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία

Η Ένωση σέβεται την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία.

Άρθρο Π-23 : Ισότητα ανδρών και γυναικών

Η ισότητα ανδρών και γυναικών πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλους τους τομείς, μεταξύ άλλων στην απασχόληση, την εργασία και τις αποδοχές.

Η αρχή της ισότητας δεν αποκλείει τη διατήρηση ή τη θέσπιση μέτρων που προβλέπουν ειδικά πλεονεκτήματα υπέρ του υποεκπροσωπούμενου φύλου.

Άρθρο Π-24 : Δικαιώματα του παιδιού

1. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την καλή διαβίωσή τους. Τα παιδιά μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους. Η γνώμη τους σχετικά με ζητήματα που τα αφορούν λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά τους.
2. Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.
3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να διατηρεί τακτικές προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.

Άρθρο Π-25 : Δικαιώματα των ηλικιωμένων

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ηλικιωμένων προσώπων να διάγουν αξιοπρεπή και ανεξάρτητη ζωή και να συμμετέχουν στον κοινωνικό και πολιτιστικό βίο.

Άρθρο Π-26 : Ένταξη των ατόμων με αναπηρίες

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.

ΤΙΤΛΟΣ IV : ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Άρθρο II-27 : Δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης

Εξασφαλίζεται στους εργαζομένους ή τους εκπροσώπους τους, στα ενδεδειγμένα επίπεδα, εγκαίρως ενημέρωση και διαβούλευση, στις περιπτώσεις και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο II-28 : Δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων

Οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες, ή οι αντίστοιχες οργανώσεις τους, έχουν, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές, δικαίωμα να διαπραγματεύονται και να συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις στα ενδεδειγμένα επίπεδα καθώς και να προσφεύγουν, σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, σε συλλογικές δράσεις για την υπεράσπιση των συμφερόντων τους, συμπεριλαμβανομένης της απεργίας.

Άρθρο II-29 : Δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα πρόσβασης σε δωρεάν υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας.

Άρθρο II-30 : Προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης

Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα προστασίας έναντι κάθε αδικαιολόγητης απόλυσης, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο II-31 : Δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας

1. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε υγιεινές, ασφαλείς και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας.
2. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε ένα όριο μέγιστης διάρκειας εργασίας, σε ημερήσιες και εβδομαδιαίες περιόδους ανάπαυσης καθώς και σε ετήσια περίοδο αμειβόμενων διακοπών.

Άρθρο Π-32 : Απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων στην εργασία

Η εργασία των παιδιών απαγορεύεται. Η ελάχιστη ηλικία για την ανάληψη εργασίας δεν μπορεί να είναι μικρότερη από την ηλικία κατά την οποία λήγει η υποχρεωτική σχολική φοίτηση, υπό την επιφύλαξη ευνοϊκότερων κανόνων για τους νέους και εξαιρέσει περιορισμένων παρεκκλίσεων.

Οι νέοι που εργάζονται πρέπει να απολαύουν συνθηκών εργασίας προσαρμοσμένων στην ηλικία τους και να προστατεύονται από την οικονομική εκμετάλλευση ή από οποιαδήποτε εργασία που θα μπορούσε να βλάψει την ασφάλειά τους, την υγεία τους, τη σωματική, πνευματική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξή τους ή να θέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή τους.

Άρθρο Π-33 : Οικογενειακή ζωή και επαγγελματική ζωή

1. Η οικογένεια απολαύει νομικής, οικονομικής και κοινωνικής προστασίας.
2. Κάθε πρόσωπο, προκειμένου να μπορεί να συνδυάζει την οικογενειακή με την επαγγελματική ζωή του, έχει δικαίωμα προστασίας από την απόλυση για λόγους που συνδέονται με τη μητρότητα καθώς και δικαίωμα αμειβόμενης άδειας μητρότητας και γονικής άδειας μετά τη γέννηση ή την υιοθεσία παιδιού.

Άρθρο Π-34 : Κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή

1. Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα πρόσβασης στις παροχές κοινωνικής ασφάλειας και στις κοινωνικές υπηρεσίες που εξασφαλίζουν προστασία σε περιπτώσεις όπως η μητρότητα, η ασθένεια, το εργατικό ατύχημα, η εξάρτηση ή το γήρας καθώς και σε περίπτωση απώλειας της απασχόλησης, σύμφωνα με τους κανόνες που ορίζονται στο δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.
2. Κάθε πρόσωπο που διαμένει και διακινείται νομίμως εντός της Ένωσης έχει δικαίωμα στις παροχές κοινωνικής ασφάλειας και στα κοινωνικά πλεονεκτήματα, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.
3. Η Ένωση, προκειμένου να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια, αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα κοινωνικής αρωγής και στεγαστικής βοήθειας προς εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης σε όλους όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, σύμφωνα με τους κανόνες που ορίζονται στο δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο Π-35 : Προστασία της υγείας

Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στην πρόληψη σε θέματα υγείας και να απολαύει ιατρικής περίθαλψης, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που ορίζονται στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές. Κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή όλων των πολιτικών και δράσεων της Ένωσης εξασφαλίζεται υψηλού επιπέδου προστασία της υγείας του ανθρώπου.

Άρθρο II-36 : Πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται την πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, όπως αυτό προβλέπεται στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές, σύμφωνα με το Σύνταγμα, προκειμένου να προαχθεί η κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ένωσης.

Άρθρο II-37 : Προστασία του περιβάλλοντος

Το υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητάς του πρέπει να ενσωματώνονται στις πολιτικές της Ένωσης και να διασφαλίζονται σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης.

Άρθρο II-38 : Προστασία του καταναλωτή

Οι πολιτικές της Ένωσης διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή.

ΤΙΤΛΟΣ V : ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Άρθρο Π-39 : Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

1. Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους.
2. Τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγονται με άμεση και καθολική, ελεύθερη και μυστική ψηφοφορία.

Άρθρο Π-40 : Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές

Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους.

Άρθρο Π-41 : Δικαίωμα γρηστής διοίκησης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του από τα Όργανα, τους οργανισμούς και τους φορείς της Ένωσης.
2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει ιδίως :
  - α) το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση προτού ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του,
  - β) το δικαίωμα κάθε προσώπου να έχει πρόσβαση στο φάκελό του, τηρουμένων των νομίμων συμφερόντων της εμπιστευτικότητας και του επαγγελματικού και επιχειρηματικού απορρήτου,
  - γ) την υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις αποφάσεις της.
3. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αποκατάσταση εκ μέρους της Ένωσης της ζημίας που του προξένησαν τα Όργανα ή οι υπάλληλοί της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, σύμφωνα με τις γενικές αρχές που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών.
4. Κάθε πρόσωπο μπορεί να απευθύνεται στα Όργανα της Ένωσης σε μία από τις γλώσσες του Συντάγματος και πρέπει να λαμβάνει απάντηση στην ίδια γλώσσα.

Άρθρο Π-42 : Δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των Οργάνων, οργανισμών και φορέων της Ένωσης, σε οποιαδήποτε μορφή κι αν παράγονται.

Άρθρο Π-43 : Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε κράτος μέλος, έχει δικαίωμα να προσφεύγει στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, σχετικά με περιπτώσεις κακοδιοίκησης στο πλαίσιο της δράσης των Οργάνων, οργανισμών ή φορέων της Ένωσης, με εξαίρεση το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και το Τακτικό Δικαστήριο κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών καθηκόντων τους.

Άρθρο Π-44 : Δικαίωμα αναφοράς

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε κράτος μέλος, έχει δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Άρθρο Π-45 : Ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής

1. Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών.
2. Η ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής μπορεί να χορηγείται, σύμφωνα με το Σύνταγμα, στους υπηκόους των τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος κράτους μέλους.

Άρθρο Π-46 : Διπλωματική και προξενική προστασία

Κάθε πολίτης της Ένωσης απολαύει, στο έδαφος τρίτων χωρών στις οποίες δεν αντιπροσωπεύεται το κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοος, της διπλωματικής και προξενικής προστασίας κάθε κράτους μέλους, υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν και έναντι των υπηκόων του κράτους αυτού.

ΤΙΤΛΟΣ VI : ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Άρθρο Π-47 : Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου

Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλευέται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπησή του.

Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται ευεργέτημα πενίας, εφόσον το ευεργέτημα αυτό είναι αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Άρθρο Π-48 : Τεκμήριο αθωότητας και δικαιώματα της υπεράσπισης

1. Κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με το νόμο.
2. Διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων της υπεράσπισης σε κάθε κατηγορούμενο.

Άρθρο Π-49 : Αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιοποιούνων πράξεων και ποινών

1. Κανείς δεν μπορεί να καταδικαστεί για πράξη ή παράλειψη, η οποία δεν αποτελούσε, κατά τη στιγμή της τέλεσής της, αδίκημα κατά το εθνικό ή το διεθνές δίκαιο. Επίσης, δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη η οποία επιβαλλόταν κατά τη στιγμή της τέλεσης του αδικήματος. Εάν, μετά την τέλεση του αδικήματος, προβλεφθεί με νόμο ελαφρύτερη ποινή, επιβάλλεται αυτή η ποινή.
2. Το παρόν άρθρο δεν επηρεάζει τη δίκη και την τιμωρία ατόμου ενόχου για πράξη ή παράλειψη η οποία, κατά τη στιγμή της τέλεσής της, ήταν εγκληματική σύμφωνα με τις γενικές αρχές που αναγνωρίζονται από όλα τα έθνη.
3. Η αυστηρότητα της ποινής δεν πρέπει να είναι δυσανάλογη προς το αδίκημα.

Άρθρο Π-50 : Δικαίωμα του προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη

Κανείς δεν διώκεται ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικαστεί εντός της Ένωσης με οριστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου σύμφωνα με το νόμο.

ΤΙΤΛΟΣ VII : ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ

Άρθρο II-51 : Πεδίο εφαρμογής

1. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη απευθύνονται στα Όργανα, τους οργανισμούς και τους φορείς της Ένωσης, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, οι ανωτέρω σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως της ανατίθενται από τα άλλα μέρη του Συντάγματος.
2. Ο παρών Χάρτης δεν επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης πέραν των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και δεν δημιουργεί καμία νέα αρμοδιότητα και κανένα νέο καθήκον για την Ένωση, ούτε τροποποιεί τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα που καθορίζονται στα άλλα μέρη του Συντάγματος.

Άρθρο II-52 : Εμβέλεια και ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών

1. Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.
2. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τον παρόντα Χάρτη, και τα οποία διέπονται από διατάξεις άλλων μερών του Συντάγματος, ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που καθορίζονται από αυτά τα μέρη.
3. Στο μέτρο που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία.
4. Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα όπως αυτά απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, τα εν λόγω δικαιώματα ερμηνεύονται σύμφωνα με τις παραδόσεις αυτές.
5. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη που περιέχουν αρχές μπορούν να τίθενται σε εφαρμογή με νομοθετικές και εκτελεστικές πράξεις των Οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, και με πράξεις των κρατών μελών όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης, κατά την άσκηση των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους. Οι διατάξεις αυτές υπόκεινται στην κρίση δικαστηρίου μόνον κατά την ερμηνεία αυτών των πράξεων και για τον έλεγχο της νομιμότητάς τους.
6. Οι εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές λαμβάνονται πλήρως υπόψη όπως καθορίζεται στον παρόντα Χάρτη.

Άρθρο Π-53 : Επίπεδο προστασίας

Καμία διάταξη του παρόντος Χάρτη δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως περιορίζουσα ή θίγουσα τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που αναγνωρίζονται στα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής από το δίκαιο της Ένωσης, το διεθνές δίκαιο καθώς και από τις διεθνείς συμβάσεις, στις οποίες είναι μέρη η Ένωση ή όλα τα κράτη μέλη, και ιδίως από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, καθώς και από τα Συντάγματα των κρατών μελών.

Άρθρο Π-54 : Απαγόρευση της κατάχρησης δικαιώματος

Καμία από τις διατάξεις του παρόντος Χάρτη δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως συνεπαγόμενη δικαίωμα επίδοσης σε δραστηριότητα ή εκτέλεσης πράξης που αποσκοπούν στην κατάλυση των δικαιωμάτων ή ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη ή σε περιορισμούς των δικαιωμάτων και ελευθεριών ευρύτερους από τους προβλεπόμενους σε αυτόν.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΤΑ ΥΨΗΛΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ,

ΥΠΕΝΘΥΜΙΖΟΝΤΑΣ ότι ο τρόπος με τον οποίο ασκείται ο έλεγχος από τα διάφορα εθνικά κοινοβούλια στις αντίστοιχες κυβερνήσεις τους σχετικά με δραστηριότητες της Ένωσης αποτελεί αντικείμενο της συνταγματικής οργάνωσης και πρακτικής εκάστου κράτους μέλους,

ΕΠΙΘΥΜΩΝΤΑΣ, ωστόσο, να ενθαρρύνουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να ενισχύσουν τη δυνατότητά τους να εκφράζουν τις απόψεις τους σχετικά με τις νομοθετικές προτάσεις καθώς και σχετικά με άλλα ζητήματα τα οποία μπορεί να παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα εθνικά κοινοβούλια,

ΣΥΜΦΩΝΗΣΑΝ επί των ακόλουθων διατάξεων, οι οποίες προσαρτώνται στο Σύνταγμα :

I. Ενημέρωση των εθνικών κοινοβουλίων των κρατών μελών

1. Όλα τα έγγραφα διαβουλεύσεων της Επιτροπής (πράσινες και λευκές βίβλοι και ανακοινώσεις) διαβιβάζονται από την Επιτροπή απευθείας στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών όταν δημοσιευθούν. Η Επιτροπή αποστέλλει επίσης στα εθνικά Κοινοβούλια των κρατών μελών το ετήσιο νομοθετικό πρόγραμμα καθώς και κάθε άλλη πράξη νομοθετικού προγραμματισμού ή πολιτικής στρατηγικής που τυχόν υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο των Υπουργών, ταυτόχρονα με την αποστολή τους στα Όργανα αυτά.
2. Όλες οι νομοθετικές προτάσεις που απευθύνονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο των Υπουργών διαβιβάζονται ταυτόχρονα στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών.

3. Τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών μπορούν να απευθύνουν στους Προέδρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου των Υπουργών και της Επιτροπής αιτιολογημένη γνώμη όσον αφορά τη συμβατότητα νομοθετικής πρότασης με την αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο Πρωτόκολλο σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.
4. Από τη στιγμή κατά την οποία μια νομοθετική πρόταση κατατίθεται από την Επιτροπή ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου των Υπουργών και των εθνικών κοινοβουλίων των κρατών μελών στις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρέρχεται περίοδος έξι εβδομάδων έως την ημερομηνία κατά την οποία αυτή εγγράφεται στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου των Υπουργών προς λήψη απόφασεως είτε για τη θέσπιση πράξης είτε για τον καθορισμό θέσης του Συμβουλίου των Υπουργών στο πλαίσιο νομοθετικής διαδικασίας, εκτός εξαιρέσεων για λόγους ανάγκης, οι οποίοι και θα πρέπει να αναφέρονται στην πράξη ή τη θέση του Συμβουλίου των Υπουργών. Εκτός δεόντως αιτιολογημένων επειγουσών περιπτώσεων, δεν μπορεί να διαπιστωθεί καμία συμφωνία όσον αφορά νομοθετική πρόταση κατά τις έξι αυτές εβδομάδες. Πρέπει να παρέλθουν δέκα ημέρες από την εγγραφή πρότασης στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου των Υπουργών έως τον καθορισμό της θέσης του.
5. Οι ημερήσιες διατάξεις και τα αποτελέσματα των συνόδων του Συμβουλίου των Υπουργών, συμπεριλαμβανομένων των πρακτικών των συνόδων του Συμβουλίου των Υπουργών όταν εξετάζει νομοθετικές προτάσεις, διαβιβάζονται απ' ευθείας στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών, ταυτόχρονα με τη διαβίβασή τους στις κυβερνήσεις των κρατών μελών.
6. Όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προτίθεται να επικαλεστεί τη διάταξη του άρθρου I-24, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο του Συντάγματος, τα εθνικά κοινοβούλια ενημερώνονται πριν από κάθε απόφαση.

Όταν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προτίθεται να επικαλεστεί τη διάταξη του άρθρου I-24, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο του Συντάγματος, τα εθνικά κοινοβούλια ενημερώνονται τουλάχιστον τέσσερις μήνες προτού ληφθεί απόφαση.

7. Το Ελεγκτικό Συνέδριο διαβιβάζει για ενημερωτικούς λόγους την ετήσια έκθεσή του στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών, και ταυτόχρονα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο των Υπουργών.
8. Στις περιπτώσεις των εθνικών κοινοβουλίων που αποτελούνται από δύο σώματα αντιπροσώπων, οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται σε αμφότερα τα σώματα.

II. Διακοινοβουλευτική συνεργασία

9. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια καθορίζουν από κοινού τρόπους αποτελεσματικής και τακτικής οργάνωσης και προώθησης της διακοινοβουλευτικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
10. Η Διάσκεψη των ειδικευμένων στις κοινοτικές υποθέσεις οργάνων, δύναται να υποβάλει οιαδήποτε εισήγηση κρίνει σκόπιμη ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου των Υπουργών και της Επιτροπής. Η Διάσκεψη αυτή προωθεί επίσης την ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κοινοβουλίων των κρατών μελών και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μεταξύ άλλων ανάμεσα στις ειδικευμένες επιτροπές τους. Η Διάσκεψη μπορεί επίσης να οργανώνει διακοινοβουλευτικές διασκέψεις σχετικά με συγκεκριμένα θέματα και ιδίως για τη συζήτηση θεμάτων της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας καθώς και της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Οι εισηγήσεις της Διάσκεψης δεν δεσμεύουν με κανένα τρόπο τα εθνικά κοινοβούλια και δεν προδικάζουν τη θέση τους.

**ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ
ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ**

ΤΑ ΥΨΗΛΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ,

ΕΠΙΘΥΜΩΝΤΑΣ να εξασφαλίσουν ότι οι αποφάσεις θα λαμβάνονται όσο το δυνατόν εγγύτερα στους πολίτες της Ένωσης,

ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΑ να καθορίσουν τους όρους εφαρμογής των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας που καθιερώνονται στο άρθρο I-9 του Συντάγματος, καθώς και να θεσπίσουν σύστημα ελέγχου της εφαρμογής των εν λόγω αρχών από τα Όργανα,

ΣΥΜΦΩΝΗΣΑΝ επί των ακόλουθων διατάξεων, οι οποίες προσαρτώνται στο Σύνταγμα :

1. Κάθε Όργανο μεριμνά συνεχώς για την τήρηση των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας που καθορίζονται στο άρθρο I-9 του Συντάγματος.
2. Η Επιτροπή προβαίνει σε ευρείες διαβουλεύσεις πριν από την υποβολή πρότασης νομοθετικής πράξης. Κατά τις διαβουλεύσεις αυτές πρέπει να συνεκτιμάται, ενδεχομένως, η περιφερειακή και τοπική διάσταση των προβλεπομένων δράσεων. Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, η Επιτροπή δεν προβαίνει σε αυτές τις διαβουλεύσεις, αιτιολογεί δε την απόφασή της αυτή στην πρόταση.
3. Η Επιτροπή διαβιβάζει όλες τις νομοθετικές της προτάσεις καθώς και τις τροποποιημένες της προτάσεις ταυτόχρονα στα εθνικά κοινοβούλια και στο νομοθέτη της Ένωσης. Τα νομοθετικά ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και οι θέσεις του Συμβουλίου των Υπουργών διαβιβάζονται από τα Όργανα αυτά στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών μόλις εκδοθούν.

4. Η Επιτροπή αιτιολογεί την πρότασή της σε σχέση με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Κάθε νομοθετική πρόταση πρέπει να περιλαμβάνει εμπειριστατωμένη έκθεση βάσει της οποίας μπορεί να κριθεί η τήρηση των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Η εν λόγω έκθεση πρέπει να περιέχει στοιχεία εκτίμησης των δημοσιονομικών επιπτώσεων της πρότασης καθώς και, εφόσον η πρόταση αφορά για νόμο-πλαίσιο, των συνεπειών της, στις ρυθμίσεις που πρέπει να εφαρμοσθούν από τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης, ενδεχομένως, της περιφερειακής νομοθεσίας. Οι λόγοι που επιτρέπουν το συμπέρασμα ότι ένας στόχος της Ένωσης μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης πρέπει να στηρίζονται σε ποιοτικούς και, οσάκις είναι δυνατόν, σε ποσοτικούς δείκτες. Η Επιτροπή λαμβάνει δεόντως υπόψη της την ανάγκη να είναι το τυχόν οικονομικό ή διοικητικό βάρος που βαρύνει την Ένωση, τις εθνικές κυβερνήσεις, τις περιφερειακές ή τοπικές αρχές, τους οικονομικούς φορείς και τους πολίτες, το ελάχιστο δυνατό και ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο στόχο.
5. Κάθε εθνικό κοινοβούλιο κράτους μέλους ή κάθε σώμα αντιπροσώπων εθνικού κοινοβουλίου μπορεί, εντός προθεσμίας έξι εβδομάδων από την ημερομηνία διαβίβασης της νομοθετικής πρότασης της Επιτροπής, να απευθύνει προς τους Προέδρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου των Υπουργών και της Επιτροπής αιτιολογημένη γνώμη όπου θα αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους εκτιμά ότι η εν λόγω πρόταση δεν συνάδει με την αρχή της επικουρικότητας. Εναπόκειται σε κάθε εθνικό κοινοβούλιο ή σώμα αντιπροσώπων εθνικού κοινοβουλίου να διεξάγει διαβουλεύσεις, ενδεχομένως, με τα περιφερειακά κοινοβούλια που έχουν νομοθετικές εξουσίες.
6. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο των Υπουργών και η Επιτροπή λαμβάνουν υπόψη τους τις αιτιολογημένες γνώμες που εκδίδουν τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών ή τα σώματα αντιπροσώπων των κοινοβουλίων αυτών.

Τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών που απαρτίζονται από ένα σώμα αντιπροσώπων διαθέτουν δύο ψήφους, ενώ κάθε σώμα αντιπροσώπων των κοινοβουλίων που απαρτίζονται από δύο σώματα διαθέτει μία ψήφο.

Εάν οι αιτιολογημένες γνώμες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το ένα τρίτο του συνόλου των ψήφων που διαθέτουν τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών και τα σώματα αντιπροσώπων των εθνικών κοινοβουλίων, κρίνουν ότι πρόταση της Επιτροπής δεν τηρεί την αρχή της επικουρικότητας, η Επιτροπή υποχρεούται να επανεξετάσει την πρότασή της. Το όριο αυτό καθορίζεται τουλάχιστον στο ένα τέταρτο των ψήφων όταν πρόκειται για πρόταση της Επιτροπής ή για πρωτοβουλία προερχόμενη από ομάδα κρατών μελών στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου III-160 του Συντάγματος σχετικά με το χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

Μετά την επανεξέταση αυτή, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει να διατηρήσει, να τροποποιήσει ή να αποσύρει την πρότασή της. Η Επιτροπή αιτιολογεί την απόφασή της.

7. Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί των προσφυγών λόγω παραβίασης από νομοθετική πράξη της αρχής της επικουρικότητας οι οποίες ασκούνται, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στο άρθρο III-266 του Συντάγματος, από τα κράτη μέλη ή διαβιβάζονται από τα κράτη μέλη, σύμφωνα με την εσωτερική έννομη τάξη τους, εξ ονόματος των εθνικών κοινοβουλίων τους ή σώματος αντιπροσώπων των εν λόγω κοινοβουλίων.

Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο του Συντάγματος, τέτοιες προσφυγές μπορούν να ασκούνται επίσης από την Επιτροπή των Περιφερειών όσον αφορά νομοθετικές πράξεις για την έκδοση των οποίων το Σύνταγμα προβλέπει τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων με την Επιτροπή των Περιφερειών.

8. Η Επιτροπή υποβάλλει κάθε χρόνο στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο των Υπουργών και στα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών έκθεση όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου I-9 του Συντάγματος. Η εν λόγω ετήσια έκθεση διαβιβάζεται επίσης στην Επιτροπή των Περιφερειών και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

**ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΨΗΦΩΝ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ**

ΤΑ ΥΨΗΛΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

ΥΙΟΘΕΤΗΣΑΝ τις ακόλουθες διατάξεις, οι οποίες προσαρτώνται στη Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης :

ΑΡΘΡΟ 1

Διατάξεις που αφορούν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

1. Καθ' όλη τη διάρκεια της κοινοβουλευτικής περιόδου 2004-2009 ο αριθμός των εκλεγμένων σε κάθε κράτος μέλος αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι ο εξής:

Βέλγιο	24
Τσεχική Δημοκρατία	24
Δανία	14
Γερμανία	99
Εσθονία	6
Ελλάδα	24
Ισπανία	54
Γαλλία	78
Ιρλανδία	13
Ιταλία	78
Κύπρος	6
Λετονία	9
Λιθουανία	13
Λουξεμβούργο	6
Ουγγαρία	24
Μάλτα	5
Κάτω Χώρες	27
Αυστρία	18
Πολωνία	54
Πορτογαλία	24
Σλοβενία	7
Σλοβακία	14
Φινλανδία	14
Σουηδία	19
Ηνωμένο Βασίλειο	78

ΑΡΘΡΟ 2

Διατάξεις σχετικά με τη στάθμιση των ψήφων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και στο Συμβούλιο των Υπουργών

1. Οι κάτωθι διατάξεις ισχύουν έως την 1η Νοεμβρίου 2009, με την επιφύλαξη του άρθρου I-24 του Συντάγματος.

Όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίσουν με ειδική πλειοψηφία, οι ψήφοι των μελών τους σταθμίζονται ως εξής:

Βέλγιο	12
Τσεχική Δημοκρατία	12
Δανία	7
Γερμανία	29
Εσθονία	4
Ελλάδα	12
Ισπανία	27
Γαλλία	29
Ιρλανδία	7
Ιταλία	29
Κύπρος	4
Λετονία	4
Λιθουανία	7
Λουξεμβούργο	4
Ουγγαρία	12
Μάλτα	3
Κάτω Χώρες	13
Αυστρία	10
Πολωνία	27
Πορτογαλία	12
Σλοβενία	4
Σλοβακία	7
Φινλανδία	7
Σουηδία	10
Ηνωμένο Βασίλειο	29

Για να αποφασίσει το Συμβούλιο, απαιτούνται τουλάχιστον 232 ψήφοι υπέρ, που περιλαμβάνουν τις ψήφους της πλειοψηφίας των μελών, όταν, κατά το Σύνταγμα, το Συμβούλιο αποφασίζει μετά από πρόταση της Επιτροπής. Στις άλλες περιπτώσεις, για να αποφασίσει το Συμβούλιο απαιτούνται τουλάχιστον 232 ψήφοι υπέρ, που περιλαμβάνουν τις ψήφους των δύο τρίτων τουλάχιστον των μελών.

Όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο των Υπουργών θεσπίζουν απόφαση με ειδική πλειοψηφία, κάθε μέλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή του Συμβουλίου των Υπουργών μπορεί να ζητήσει να εξακριβωθεί ότι τα κράτη μέλη τα οποία συνιστούν αυτή την ειδική πλειοψηφία αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 62% του συνολικού πληθυσμού της Ένωσης. Εάν αποδειχθεί ότι ο όρος αυτός δεν πληρούται, δεν θεσπίζεται η εν λόγω απόφαση.

2. Για τις μεταγενέστερες προσχωρήσεις, το όριο που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, υπολογίζεται κατά τρόπον ώστε το όριο της ειδικής πλειοψηφίας που εκφράζεται σε ψήφους να μην υπερβαίνει το όριο που προκύπτει από τον πίνακα της δήλωσης σχετικά με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία περιέχεται στην Τελική Πράξη της Διάσκεψης που εξέδωσε τη Συνθήκη της Νίκαιας.

ο
ο ο

ΔΗΛΩΣΗ

**προσαρτημένη στο Πρωτόκολλο σχετικά με την αντιπροσώπευση των πολιτών
στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη στάθμιση των ψήφων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο
και στο Συμβούλιο των Υπουργών**

Η κοινή θέση την οποία θα λάβουν τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τις διασκέψεις προσχώρησης της Ρουμανίας και/ή της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά την κατανομή των εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη στάθμιση των ψήφων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και στο Συμβούλιο των Υπουργών είναι η ακόλουθη. Εάν η προσχώρηση της Ρουμανίας και/ή της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση λάβει χώρα πριν από την έναρξη ισχύος της απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που προβλέπεται στο άρθρο I-19, παράγραφος 2, του Συντάγματος, ο αριθμός των εκλεγόμενων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αντιπροσώπων τους θα υπολογίζεται με βάση τους αριθμούς 33 και 17 αντιστοίχως, διορθωμένους σύμφωνα με τον ίδιο τύπο βάσει του οποίου καθορίστηκε ο αριθμός των αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάθε κράτους μέλους, όπως αναφέρεται στο Πρωτόκολλο για την αντιπροσώπευση των πολιτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη στάθμιση των ψήφων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και στο Συμβούλιο των Υπουργών.

Η συνθήκη προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορεί να προβλέπει, κατά παρέκκλιση από το άρθρο I-19 παράγραφος 2, του Συντάγματος ότι ο αριθμός των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μπορεί προσωρινά να υπερβεί τους 736 για το υπόλοιπο της κοινοβουλευτικής περιόδου 2004-2009.

Κατά παρέκκλιση από το άρθρο I-24 παράγραφος 2, του Συντάγματος, η στάθμιση των ψήφων της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου των Υπουργών θα είναι 14 και 10 αντιστοίχως μέχρι την 1η Νοεμβρίου 2009. Σε κάθε προσχώρηση, το κατώτατο όριο που προβλέπεται στο Πρωτόκολλο για την αντιπροσώπευση των πολιτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη στάθμιση των ψήφων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών θα αποφασίζεται από το Συμβούλιο.